

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Katedra žurnalistiky

Rozhlas v Pardubicích od roku 1945 do normalizace

Vedoucí práce: PhDr. Josef Maršík, CSc.
LS 2005/2006

Anna Nováková
3. ročník

Praha 2006

Tato diplomová práce byla obhájena dne: 19. 6. 2006

a hodnocena stupněm:

výborně

Předseda komise:

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury. Tato práce má 129 018 znaků.

V Praze dne 18. 5. 2006

Podpis.....

Zde bych ráda poděkovala PhDr. Josefu Maršíkovi, CSc., za odborné vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji všem pamětníkům, kteří se se mnou laskavě podělili o své vzpomínky i materiály ze soukromých archivů, a pracovnícím Státního okresního archivu v Pardubicích za ochotu a pomoc při pátrání po dobových dokumentech.

SCHVÁLENO

Přihláška bakalářské práce

Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd		
Došlo dne:	- 7 -06- 2005	
Č. V. P. 12	Příloh: /	Skartační heslo:
Přiděleno:	K. 2	

Jméno studenta: Anna Nováková

Semestr: IV.

Mediální zaměření: rozhlas

Název práce: Rozhlas v Pardubicích od roku 1945 do normalizace

Základní vymezení tématu (základní hypotéza): Historie rozhlasu v Pardubicích není dosud uceleně zpracována, existují jen útržkovité informace v místním tisku a v paměti přímých účastníků rozhlasového dění. Většina archivních materiálů se nezachovala (často z politických důvodů). Zejména za přispění pamětníků a pramenů dochovaných v soukromých i státních archivech bych ráda sestavila celistvější obraz rozhlasového vysílání v Pardubicích.

Teze bakalářské práce: Souvislejší vysílání rozhlasu v Pardubicích přinesly až revoluční květnové dny roku 1945. Od tohoto roku také začíná rivalita rozhlasových studií v Pardubicích a Hradci Králové, která provázela celá padesátá léta i počátek let sedesátých. V tomto období byla studia spojována, rozdělována nebo institucionalizována jako detašovaná pracoviště. V šedesátých letech nastává zlatá éra pardubického rozhlasu, která vyvrcholila mimořádným vysíláním v sedmi srpnových dnech roku 1968. V následujících letech byla většina pracovníků „odejita“ a rozhlasové dění v okrese začalo opět upadat. Další šťastnější období prožil rozhlas v Pardubicích až po roce 1989 se vznikem soukromých komerčních stanic.

Seznam základní literatury a pramenů:

Vzpomínky pamětníků (pracovníků i posluchačů) a jejich soukromé archivy
Zář (pardubický list, vychází 1945-1993), Pochodeň (deník pro Východní Čechy)
Zprávy klubu přátel Pardubicka
Východočeské muzeum Pardubice
Státní okresní archiv Pardubice a Hradec Králové
Archiv Českého rozhlasu
Kolektiv autorů. Od mikrofonu k posluchačům. Praha, Český rozhlas 2003
Běhal, R.: Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu. Praha, ČRo 1993
Pacovský, J.: Na vlnách rozhlasu. Praha, Český rozhlas 1993

Jméno konzultanta: PhDr. Josef Maršík, CSc.

(svým podpisem potvrdí, že souhlasí se spoluprací na tématu, schvaluje základní teze a ve stanoveném termínu odevzdá posudek na práci):

Datum: 4. června 2005

Podpis studenta

Podpis konzultanta

Obsah:

Úvod	1
1. Rozhlas v prvních týdnech po osvobození Československa	3
2. Boj Pardubic a Hradce Králové o Východočeský rozhlas v letech 1945-1946	6
2.1. Boje o rozhlasové studio v Pardubicích v zápisech MNV.....	10
2.2. Rozhlasové příspěvky pardubických redaktorů v roce 1946.....	14
3. Pardubické studio jako součást Československého rozhlasu v letech 1947-1950	26
4. Návrat rozhlasu do Pardubic	30
4.1. Rozhlas v Pardubicích po správní reformě v roce 1960.....	31
4.1.1. Natáčení dramatických a hudebních snímků v Pardubicích.....	34
4.1.2. ORS a Světelné noviny.....	36
4.1.3. Pardubičtí sportovní redaktori	37
5. Rok 1968 ve Vodákově vile	45
5.1. Mimořádné vysílání rozhlasu v Pardubicích v srpnu 1968.....	45
5.1.1. Fungování mimořádného vysílání.....	46
5.1.1.1. Obsah mimořádného vysílání.....	47
5.1.1.2. Atmosféra ve studiu.....	49
5.1.1.3. Technická stránka vysílání.....	50
5.1.2. Konec mimořádného vysílání.....	51
5.1.3. Další osudy těch, kteří se na mimořádném vysílání z Pardubic podíleli.....	52
6. Normalizace poměrů v rozhlase v Pardubicích	58
Závěr	62
Summary	64
Bibliografie	65

Úvod

Při nedávných oslavách osmdesátého výročí zahájení pravidelného rozhlasového vysílání na našem území se v mnoha médiích připomínala historie Radiojournalu, Československého rozhlasu v Praze i jednotlivých krajských studií. Rozhlasové dění v Pardubicích však bylo vesměs opomíjeno. Z hlediska celostátního není divu, v Pardubicích totiž studio Československého rozhlasu nikdy nevydrželo více než několik let. Ovšem v dobách, kdy fungovalo, a později, když zde působil krajský zpravodaj rozhlasu v Praze, získaly Pardubice slušné renomé. K tomu přispíval i fakt, že se v pardubickém studiu natočilo mnoho hodnotných rozhlasových her a hudebních snímků určených zejména pro celostátní vysílání. Velkou popularitu získalo také Okresní rozhlasové studio vysílající po drátě.

Pozici rozhlasu v Pardubicích do určité míry ztěžovala věčná rivalita mezi Pardubicemi a Hradcem Králové. A protože Hradečtí mají svou rozhlasovou historii poměrně dobře zpracovanou, rozhodla jsem se pátrat po materiálech, které by dokázaly, že i Pardubice si své místo v rozhlasových dějinách zaslouží.

Vývojem rozhlasu v Pardubicích se dosud nikdo soustavně nezabýval, vyšlo pouze několik článků v místním tisku. Dokumentů – tištěných i zvukových – se totiž zachovalo minimum (roztroušených po různých institucích i soukromých archivech) a pamětníků už velmi rychle ubývá. Proto jsem chtěla „na poslední chvíli“ zachytit jejich vzpomínky, které se měly stát důležitou součástí mé práce. Tato svědectví jsou samozřejmě poznamenána více než pětaticetiletým odstupem, jsou značně subjektivní a často také plná nepřesností. Na druhou stranu dokážou vykreslit autentickou atmosféru a „polidštit historii“. Vzpomínky pamětníků jsem se snažila zpracovat kriticky – zařazovala jsem jen ty, na kterých se shodli alespoň dva účastníci tehdejšího rozhlasového dění v Pardubicích (v opačném případě uvádím všechny další verze). Většina obrazových dokumentů pak pochází z jejich soukromých archivů.

Díky výzvě v novinách jsem získala unikátní záznam vysílání pardubického rozhlasového studia z 21. srpna 1968 a několik cenných a dosud nepublikovaných materiálů jsem objevila i v archivech v Pardubicích a Hradci Králové.

Ve své práci se zabývám obdobím od konce války do normalizace poměrů v pardubickém rozhlase (konkrétně lety 1945-1973). První zápis do rozhlasové kroniky v Pardubicích je sice staršího data (už 19. září 1931 byla součástí celostátní výstavy tělesné výchovy a sportu konané v areálu dnešních Tyršových sadů propagační akce pražského Radiojournalu „Den rozhlasu“, do té doby největší svého druhu, a „Vzorný rozhlasový večer“ v pavilónu Rotunda

sledovalo na místě 14 tisíc návštěvníků výstavy a v přímém přenosu i posluchači rozhlasu po celé republice), ale souvislejší rozhlasové vysílání z Pardubic přinesla až Květnová revoluce. Naopak po roce 1973 rozhlasový život v Pardubicích na řadu let ustal.

Písemné dokumenty cituji v původním znění, i s případnými pravopisnými chybami.
Jména přímých účastníků rozhlasového dění vyznačuji pro přehlednost tučným písmem.

1. Rozhlas v prvních týdnech po osvobození Československa

První souvislejší rozhlasové vysílání z Pardubic se uskutečnilo v květnu 1945. Pardubický závod Telegrafie, kde se mj. vyráběly rozhlasové vysílače, opustili Němci 5. května 1945. (Zuzana Nováková: Revoluční vysílání v květnu 1945. 3-4/1990, s. 81-83)¹ Toho dne o půl dvanácté dopoledne hlásil závodní rozhlas pokyn k zastavení strojů a oznamoval konec války. Jako první strhli dělníci obraz Hitlera a rozšlapali ho. Asi v 16 hodin vyšlo vedení závodu i s lékaři, kteří přicházeli do zdejšího krytu z protější nemocnice, na prostranství před vrátnici závodu. Tam za zpěvu státní hymny vztyčili československou vlajku, proti čemuž zasáhla skupina ozbrojených Němců stojících na nedaleké zastávce. Celý den byly z letiště slyšet detonace. Další skupina dělníků pak marně čekala na hřišti Dělnické tělovýchovné jednoty na zásilku zbraní od partyzánů ze Železných hor.² Mezitím už ovšem několik dělníků připravovalo vysílače. Menší se vezly skupině partyzánů k Seči, větší vysílač (200 wattů) se využil pro vysílání v Pardubicích a okolí. Měl střední, krátké a dlouhé vlny a technici ho naladili na vídeňskou frekvenci, která byla po bombardování Vídně neobsazená. Dělníci vyrobili anténu a mikrofon, na kancelářském stole stál vysílač a zdroj. Vysílač byl umístěný v Kyjevské ulici v budově naproti vrátnici závodu, v kanceláři ve druhém patře, ovšem později byl přesunut na druhou stranu budovy, kde byla lepší anténa. Vysílání bylo údajně slyšet až dvacet kilometrů od Pardubic.³ Po dobu čtyř dnů se vysílalo několikrát v průběhu dne, vždy asi dvacet minut, a nakonec se ohlásil přibližný čas další relace. Zprávy dodával nově ustavený místní národní výbor z radnice (na lístcích)⁴ a nejnovější zprávy ze zahraničí tlumočili hlasatelé z ostatních stanic. (Zuzana Nováková: c.d., s. 81-83)⁵

V té době se uvažovalo i o vysílání prostřednictvím místního rozhlasu, který v Pardubicích existoval už od roku 1944. Jeho hlavní stanice se nacházela na radnici a vedlejší stanice na rohu ulic Na Skřivánku a Teplého. Ampliony byly umístěny na třídě Míru, U Kostelíčka a později i v ulici Palackého a Na Skřivánku. Koncem dubna 1945 byl připraven mikrofon k vysílání i v úřední budově Na Skřivánku pro případ, že by Němci ještě neopustili radnici. Tento mikrofon však nebyl nakonec potřeba.⁶

Přibližně v polovině května roku 1945 začalo desetidenní vysílání z Pardubic přes zapůjčenou vysílačku sovětské armády (na **Kotenovo** doporučení městu). Ústředí vysílání bylo na městské radnici, v jejímž dvoře měli Sověti radiový vůz, a do éteru šlo zejména zpravodajství městského rozhlasu, ale také například přenos klavírního koncertu. Tato vysílačka byla rovněž naladěna na vídeňskou frekvenci.

Velitelství Jeremenkovy armády se po příchodu do Pardubic ubytovalo ve vilách v Sakařově ulici. V čísle 356 měl svou dílnu a radioprovozovnu **František Koten**, vedoucí Iniciativní a propagační komise Místního národního výboru. U **Kotena** přebýval podplukovník z velitelství, generál Jeremenko⁷ bydlel o tři domy dál v Ulrichově vile. Sověti si s sebou přivezli aparáty Telefunken, které **Koten** spravoval výhradně pro ně. Proto byla **Kotenovi** přidělena i stráž před dům. S jedním nadporučíkem pak jel **Koten** do Prahy pro lampy.⁸

Když odjela sovětská armáda, chtěli Pardubáci dále vysílat. A Telegrafía byla ochotná zapůjčit rozhlasové zařízení. Vysílalo se tedy přes vojenskou stanici tak, že se vysílač zapojil k ústředně přes telefonickou linku. Po odchodu Jeremenka z Pardubic (6. června 1945) se linka zapojila do Telegrafie. Toto vysílání na vlně 520 m skončilo v srpnu 1945, kdy ministerstvo pošt v Praze vydalo příkaz k zastavení činnosti královéhradeckého i pardubického vysílače a trvalo na jednom společném vysílání pro východní Čechy. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 181)⁹

Poznámky:

¹ Viz: NOVÁKOVÁ, Zuzana. Revoluční vysílání v květnu 1945. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 3-4.

² Viz: Vzpomínky dělníka Telegrafie Ladislava Sokola (nar. 1905) z Pardubic, zaznamenal L. Sokol 1987, soukromý archiv Anny Novákové.

³ Viz: Vzpomínky MUDr. Josefa Jiráska, zaznamenala A. Nováková 2005.

⁴ Viz: Vzpomínky ing. Jaroslava Matyše, technika a zaměstnanec Telegrafie, zaznamenala Z. Nováková 1987.

⁵ Viz: NOVÁKOVÁ, Zuzana. Revoluční vysílání v květnu 1945. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 3-4.

⁶ Viz: Vzpomínky Františka Kotena, zaznamenala Z. Nováková 1987.

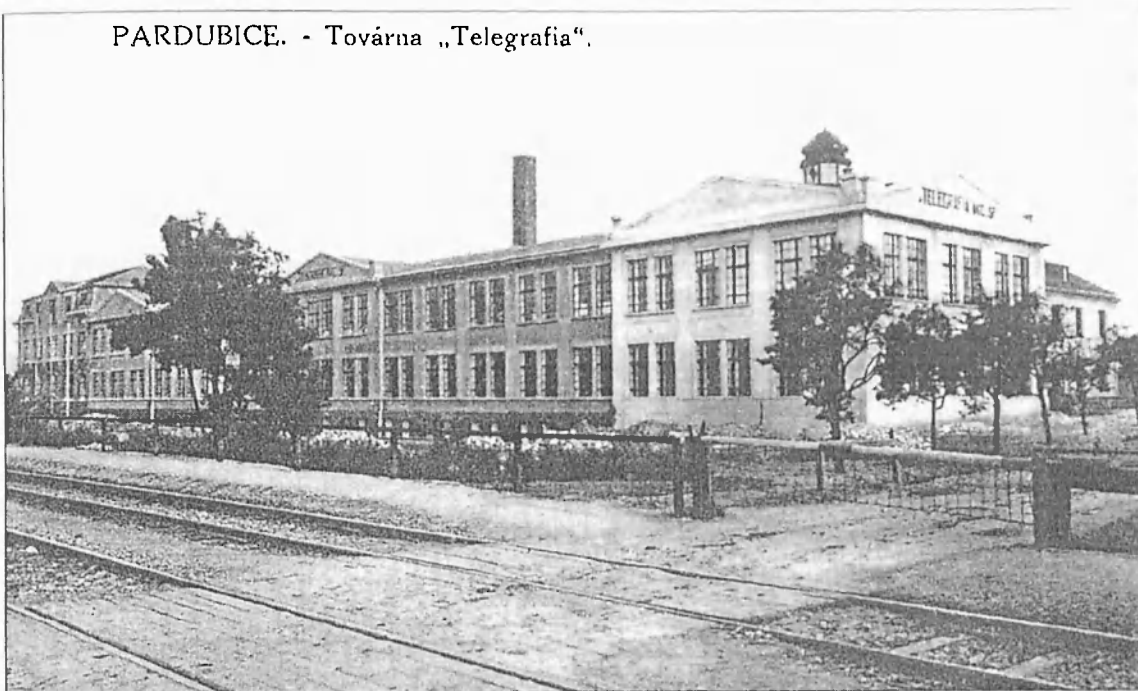
⁷ Generál Andrej Ivanovič Jeremenko pobýval v Pardubicích od 13. května do 6. června 1945.

⁸ Viz: Vzpomínky Františka Kotena, zaznamenala Z. Nováková 1987.

⁹ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.

Obrazové přílohy:

PARDUBICE. - Továrna „Telegrafia“.

V roce 1922 zakoupila Telegrafia, a.s., budovu obuvnické továrny u Pardubiček a přinesla do města elektronický průmysl. Výroba telekomunikačních zařízení se po zahájení rozhlasového vysílání rozšířila i na vývoj a produkci radiopřijímačů. Snímek po roce 1922.

Foto: KARPAS; ŠTĚPÁN; VINCENCIOVÁ, 2001, s. 40

Dům a dílna Františka Kotena v Sakařově ulici v Pardubicích.

Foto: repro CHUDÁ; DANĚK; MANDYSOVÁ, 1997, s. 121

2. Boj Pardubic a Hradce Králové o Východočeský rozhlas v letech 1945-1946

Dne 17. července 1945 podal Místní národní výbor v Pardubicích žádost o povolení svého rozhlasového vysílání na ministerstvo informací. O měsíc později, tj. 17. srpna 1945, se konala společná porada královéhradeckého a pardubického MNV. Dojednalo se, že budou podniknuty společné kroky, aby byl v dohledné době vybudován regionální vysílač, který by umožnil dobrý poslech v oblasti od Havlíčkova Brodu až po Trutnov. Studia měla vzniknout v Hradci Králové i v Pardubicích a o náplň programu se měl starat společný výbor zúčastněných měst. Pardubice měly využít královéhradecký vysílač, který byl umístěn tak, aby bylo dosaženo v obou krajích stejnoměrné slyšitelnosti. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 180)¹ Vysílalo se na společné vlně 238 m a vysílač pro obě redakce byl ve Fuchsově vile ve Vrchlického ulici v Hradci Králové. (Ješutová, 2003, s. 514)² Stanice měla být ohlašována „Východočeský rozhlas“ (tedy ani Hradec Králové, ani Pardubice) s tím, že ústřední redakce a správa bude v Pardubicích. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 181)³ Dne 20. srpna vydalo ministerstvo pošt povolení k provozu Východočeského vysílače. (Ješutová, 2003, s. 514)⁴

Připomeňme si alespoň některé z těch, kteří se při zahájení rozhlasového vysílání z Pardubic nejvíce angažovali. Byl to především majitel známého radiozávodu **František Koten**, předseda rozhlasové komise MNV, profesor gymnázia František Jiránek, pardubičtí starostové Václav Kvaček a Václav Havlíček a dále JUDr. Pavel Thein, Tadeus Jirka, knihovník Zdeněk Vavřík a řada dalších.

Hned 5. září 1945 podal tehdejší předseda MNV Václav Kvaček podrobnou zprávu řediteli Československého rozhlasu v Praze **Bohuslavu Laštovičkovi** o přípravách pardubického vysílání.

...naše původní místnosti v Telegrafii nevyhovují, uvolnili jsme proto prostory Průmyslového muzea a samostatnou vilu uvnitř města...

V Pardubicích byl ovšem pouze modulační zesilovač a do Hradce Králové vedla jedna telefonní a jedna modulační linka pro přímé přenosy. Technickou stránku měl v Pardubicích na starostí externista **Jaroslav Sekerka** z Telegrafie, technickým ředitelem Východočeského rozhlasu v Hradci Králové byl **Josef Čupr**.

Tristní technické podmínky v pardubickém studiu popsal **Jaroslav Sekerka** následovně:

Souprava pro modulaci vysílače byla vypůjčena z Telegrafie, stejně jako krystalový mikrofon. Hlasatelna v mlynářské škole byla improvizována zavěšením několika pruhů látky, jejichž rozmístováním se upravoval dozvuk. Hlasatelka Alena Krátká musela stát přesně na určeném místě. Asi metr od hlasatelny byla modulační souprava, kterou jsem obsluhoval. Pokyn k přenosu jsem jí sděloval ústně. Při umístění studia potom ve Vodákově vile nastal po technické stránce úplný převrat. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 181-182)⁵

Východočeský vysílač zahájil svou činnost 26. srpna 1945 projevem předsedů MNV v Pardubicích a Hradci Králové a projevem zástupce ministra informací. Přítomen byl i **Mirko Očadlík**. (Ješutová, 2003, s. 514)⁶. Poté se vysílal hudební pořad.

První rozhlasové studio v Pardubicích bylo tedy umístěno v Uměleckoprůmyslovém muzeu (dnešní potravinářské škole). Dne 5. listopadu 1945 schválil MNV nájem vily č. 89 (tzv. Vodákovy⁷) U Stadionu pro účely Východočeského rozhlasu.

Pracovníci královéhradeckého studia však podle **Kotenových** slov⁸ vysílač často vypínali pod záminkou, že nastala porucha, a pustili gramofon. Vadily jim prý pokrokové věci, např. voicebandové pásmo Nezvalova Edisona. O tom svědčí i pozdější stížnost zástupce vedoucího pardubického studia **Karla Bouška** adresovaná předsedovi MNV Pardubice dne 5. června 1946.

...V poslední době se hradecké studio Východočeského rozhlasu opět chová způsobem, k němuž nelze mlčet (...) nedodržíje stanovený program společného vysílání ani jeho dobu a bez předchozího oznámení zařazuje vlastní neohlášené relace (...) hradecké studio a redakce podnikly příspěvkovou akci, sbírku na stavbu rozhlasové budovy v Hradci Králové (...) v novinách pomocí klamných údajů favorizují hradecké studio jako jediné možné sídlo Východočeského rozhlasu. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 182-183)⁹

A nelegální postupy používali hradečtí pracovníci rozhlasu i jinde. **Josef Čupr** například připojil nelegální razítko s nápisem „Čsl. rozhlas pro východní Čechy v Hradci Králové“ pod vyúčtování nákladů a výpis z pokladní knihy za září až prosinec 1945 a poslal ho do Pardubic. Kromě toho, že ústředí bylo v Pardubicích, tak Východočeský rozhlas zpočátku nebyl součástí sítě Československého rozhlasu. Tou se stal až v roce 1950. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 187)¹⁰

Z Pardubic se vysílaly zprávy od dopisovatelů a z novin, okénka a také dramatizace (v režii MUDr. **Stuchlíka**). Rozhlasové hry připravoval s herci z Východočeského národního divadla¹¹ rovněž **Jaroslav Janovský**¹², od 1. října 1945 umělecký ředitel Východočeského rozhlasu. Vše se zprvu dělalo zadarmo. Redaktoři si také vymýšleli různé pseudonymy, aby to

vypadalo, že rozhlas má početný tým zaměstnanců. Tak například redaktor **Jaroslav Šeda**¹³, původem z Chocně, si říkal mj. Pavel Bartoň (podle popraveného choceňského studenta) a **Alena Krátká** (jejíž otec byl předsedou ONV) se zase hlásila jménem Míla Toužimská.¹⁴ **Krátká**, později **Štěrbová**, nastoupila do redakce 10. října 1945. Začínala jako hlasatelka, ale po čase se pustila také do natáčení reportáží a psaní.

*Maturovala jsem na obchodní akademii v Pardubicích 26. září 1945 a přesně za 14 dní jsem už nastupovala ve Východočeském rozhlase jako jeho první hlasatelka. Ovšem po složení příslušné zkoušky. Ředitel rozhlasu **Jaroslav Janovský** byl přísným examinátorem.(...) Všechno se vysílalo živě, v té první době hlavně zprávy z Pardubic a dalších měst jižní části východních Čech, ale také poznámky, komentáře, besedy i různé výzvy Svazu osvobozených politických vězňů, s nimiž přicházel dr. **Karel Jičínský**. V Průmyslovém muzeu (...) pro nás uvolnili tři malé místnosti. V jedné byla umístěna hlasatelna, miniaturní kabinky, ohraničená vínovými závěsy, od stropu visel mikrofon. Technik seděl kousek dál u aparatury a hlasatelce dával ústně pokyn, kdy má začít. Jako externistka vypomáhala hlášením paní **Libuše Goldsteinová**. V té době se už ale upravovala **Vodákova vila**, kam jsme se přestěhovali ještě před vánocemi. Tam už byla hlasatelna s okénkem do techniky a velké studio. Mimopardubičtí pracovníci v rozhlase bydleli, včetně ředitele. Ten spal ve velikánském ušáku, naříkal každé ráno, jak ho bolí záda. Občas k nám chodíval dr. **R. Fried**, manžel dcery továrníka **Prokopa**. Ohlašovala jsem ho jako komentátora amerického rozhlasu, kde v období války působil. Svými zasvěcenými názory na zahraničně politické dění i vysokou profesionalitou projevu obohacoval náš program.(...) Honoráře se neplatily, ale majitelé perníkáren nás prostřednictvím snaživého **Karla Justa** (zastával funkci tajemníka) zásobovali svými proslulými výrobky a firma **Hobé likéry**, takže honorářem byla štamprlička s kouskem sladkosti.(...)*

*Nemohu zapomenout na krásné literární pásmo **Karla Bouška** o Jiřím Ortenovi, rodáku z Kutné Hory. **Karel Boušek** psal i pásma o svých milovaných Orlických horách, o životě a práci textiláků a někde mám kousek jeho rukopisu o sochaři **Quido Kociánovi**.(...)*

*Náš pan ředitel se nesmírně rád věnoval rozhlasovým hrám, které se rovněž vysílaly živě. Většinou byly z repertoáru Východočeského divadla, ale i Kolektivu mladých při Lidové scéně v Pardubicích. Nedalo mu mnoho práce je upravit pro rozhlas, i když na tom někdy dělával celé noci a pak nám hned ráno předčítal. **Viera Mayová**, vynikající stenografka a písnička, ihned texty přepsala, **Karel Just** svolal herce, ti jeden večer zkoušeli a druhý večer se už „jelo na ostro“. O zvukové efekty se s použitím běžných předmětů a asi čtyř gramofonových desek.*

což byl celý zvukový archiv, starali technici **Jarda Sekerka a Toniček Doležal**. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1991, s. 152-154)¹⁵

V roce 1947 odešla **Alena Štěrbová** do Hradce Králové.

V Pardubicích působil už od roku 1945 také redaktor **Oldřich Enge**¹⁶. **Karel Boušek**¹⁷ z Ústí nad Orlicí, zprvu redaktor, později zastupující ředitel, byl známý svými vlastivědnými literárními pásmy, **Jaroslav Šeda** (nastoupil v r. 1946) zase hudebními pořady a zvláště nedělními sloupky.¹⁸

Tým prvních zaměstnanců rozhlasu v Pardubicích doplňoval ještě zřízenec **F. Lefan**. Na podzim roku 1945 přišel poprvé do Vodákovy vily také sedmnáctiletý **Ivan Ladýř** (pozdější krajský zpravodaj Československého rozhlasu v Praze) se svou sestrou předčítat na pokračování pohádky.¹⁹

Karel Boušek popsal své působení v pardubickém rozhlasovém studiu v dopise z 28. dubna 2003²⁰:

Do studia Východočeského rozhlasu v Pardubicích jsem nastoupil na doporučení kulturního pracovníka z Ústí nad Orlicí, odborného učitele Josefa Kroupy na podzim r. 1945 a přijímal mne básník Zdeněk Vavřík, tehdy ved. knihovny v Pardubicích. Východočeský rozhlas měl tehdy dvě studia. Jedno v Pardubicích a druhé v Hradci Králové. Pardubické studio bylo pracovně dominantní a v jeho čele stál jako vedoucí spisovatel Jaroslav Janovský. V oné době krom uvedeného vedoucího a vedle něho jsem jsem byl zařazen jako redaktor odpovědný za vysílání a obsah zpravodajství, kol. Alena Krátká jako studiová hlasatelka a členy pracovního kolegia ve studiu byli dále ještě hospodářský vedoucí, ved. technický pracovník, administrativní síla jako sekretářka vedoucího studia a domovník. (...) Pokud jde o studio v Hradci králové, spolupracovali jsme nejvíce a nejčastěji s tamnějším jeho redaktorem Václavem Horynou (v roce 1947 se Horyna stal ředitelem studia v Hradci Králové, pozn. aut.). Po odchodu Jaroslava Janovského do Prahy v r. 1946, jsem byl jmenován vedoucím studia za něho. Tuto funkci jsem vykonával až do doby jeho zrušení. V té době mého nástupu do funkce vedoucího jsem přijal jako redaktora p. Jaroslava Šedu, kulturního pracovníka z Chocně, jehož jsem poznal již v dobách svého studia na Obchodní akademii v Chocni v letech válečných. Jaroslav Šeda byl na svůj věk velmi vzdělaný a charakterově cenný člověk, výtečný spolupracovník s kulturními zkušenostmi a se znalostmi v oblasti celého Východočeského kraje, zejména pokud šlo o hudbu a veřejný život, otázky literární a s tím související bohaté vřejné dění. Kolektiv studia Východočeského rozhlasu v Pardubicích byl jednoduše harmonický, nebylo osobních rozporů a problémů, nic jej nerozdělovalo. Pracovali

*jsme kolektivně plně každý s osobním rozhledem a kvalifikací a bez větší nesnázi jako jednotlivé tvůrčí a zpravodajské středisko. Studio čas od času navštěvoval a jeho činnost si prověřoval i tehdejší programový ředitel Čs. rozhlasu v Praze p.Dr. **Mirko Očadlík**. Naši zpravodajskou a kulturně vzdělávací činnost vždy pozitivně oceňoval a její význam pro náš český rozhlas a východočeskou veřejnost pokaždé kladně hodnotil. V tomto duchu jsme tvořivě působili od podzimu r. 1945 až do jarních měsíců v r. 1947, kdy bylo studio v Pardubicích zrušeno a jako Východočeský rozhlas tak zůstalo jenom jeho studio v Hradci Králové s pražskou politicko-hospodářskou podporou. (...) Hradec měl tehdy velkého přímluvce k udržení svého studia v osobě prof. Zdeňka Nejedlého. Tehdejší vedení města Pardubic zájmově poněkud nedocenilo význam a činnost tamního rozhlasového studia a pro jeho zachování přece jen učinilo méně než bylo v té době potřeba. Takže i vzpomínka po této stránce někdy zabolí a nutí k zamyšlení. Vzpomínám ale jen na všechno dobré a bylo toho dost...*

Na tuto etapu svého života **Karel Boušek** krátce zavzpomínal už v dopise z 25. května 1987²¹. Nutno podotknout, že tento jeho pohled na věc je samozřejmě ovlivněn i odlišným politickým ovzduším let 2003 a 1987:

*(...) na své působení ve studiu Východočeského rozhlasu v Pardubicích v letech 1945-až jaro 1947 nevzpomínám rád. Byla to mladá redakce (**Janovský, Boušek, Šeda, Enge, Krátká-Štěrbová**) s velkou chutí do práce, byli jsme všichni mladí komunisté se zápalem i pro politickou aktivitu, ale doba nám nepřála, ani tehdejší soudruzi ve vedení města Pardubic, ani ti **Očadlíkové** a spol. ve vedení pražského rozhlasu nám příliš nerozuměli. Nejvíce nám pomáhal a pro naši práci měl pochopení národně socialistický funkcionář (tehdejší), pardubický obchodník p. **Koten**. Budiž při této příležitosti znovu připomenut. Studio Pardubice měl na srdci právě tak jako my, byl tolerantní a velkorysý ve starostech o ně i o naši profesionální budoucnost. Ale byl osamocen a nakonec i politicky v nevýhodě. (...) Špatně se k nám zachoval tehdejší pardubický předseda MNV p. Havlíček i někteří soudruzi na KV KSC. Neosobně přihlíželi likvidaci studia (...). Na to nemohu zapomenout a zejména tato skutečnost způsobila moje zklamání z Pardubic.*

2.1. Boje o rozhlasové studio v Pardubicích v zápisech MNV

A co k počátkům rozhlasového studia v Pardubicích říkají zápisy Místního národního výboru v Pardubicích? I tady je vidět věčné soupeření Pardubic s Hradcem Králové...²²

Na schůzi MNV v Pardubicích dne **10. ledna 1946** podal **František Koten** Zprávu o situaci Východočeského rozhlasu:

Pokud se jedná o založení a uvedení v chod jest tato otázka všem členům známa, a nyní dostal se Východočeský rozhlas jaksi do slepé uličky, a sice proto, poněvadž poštovní správa i ministerstvo informací, jakož i československý rozhlas zaujali stanovisko, že převzetí dosud neprovedou, dokud nebude ministerstvem pošt stanoven definitivní program. Vzhledem k tomu jeví se zdánlivě dosud podniknuté investice nejisté.

(Pozn.: Na téže schůzi je schválen návrh kulturního referenta na řád pro používání městského rozhlasu a vybírání poplatků za neúřední hlášení.)

Na příští schůzi dne **17. ledna 1946** žádal kulturní referent:

(...) vzhledem k okolnosti, že o trvání, resp. nákladu na východočeský rozhlas nebylo dosud finanční komisí rozhodnuto, aby zatím poukázáno bylo východočeskému rozhlasu na nejnnutnější vydání 10 000 Kč(...). Při té příležitosti schválen návrh pana Doupovce (Václava, pozn. aut.) podniknouti intervenci u p. ministra Hály a to spolu s Hradcem Králové za tím účelem, aby zjednáno bylo jasno v otázce trvání východočeského rozhlasu.

Finanční komise schválila 28. ledna 1946 věcné a personální výdaje v částce 253 942, 90 Kčs, z toho bylo vyplaceno 116 tisíc Kčs. Bylo schváleno, aby další výdaje rozhlasu byly prozatím hrazeny do konce června 1946.

Na schůzi MNV konané **11. dubna 1946** podal JUDr. Pavel Thein Zprávu o intervenci, vykonané dne 9. dubna 1946 u Československého rozhlasu ve věci Východočeského rozhlasu. *Intervenci provedli JUDr. Thein a František Koten, jednání byli přítomni tři zástupci Hradce Králové, z Čs. rozhlasu Dr. Remeš a Ing. Janík a ředitelové východočeského rozhlasu Janovský a Čupr. K jednání došlo na pozvání čs. rozhlasu a při zahájení bylo sděleno rozhodnutí jednatelského sboru čs. rozhlasu toto: 7. května 1946 bude se konati v Bruselu přípravná konference pro světové rozdělení vln, v červenci druhá konference. S výhradou těchto mezinárodních rozhodnutí jest čs. rozhlas ochoten vstoupiti do závazků dosavadního východočeského rozhlasu.*

Na schůzi MNV **8. května 1946** interpretoval dr. Pavel Thein výsledek jednání s Hradcem Králové ohledně Východočeského rozhlasu:

Obě města souhlasí s tím, aby východočeský rozhlas byl zachován a aby měl pouze jedno studio, o jehož umístění rozhodne čs. rozhlasová společnost stejně jako o umístění vlastního

vysílače. Město, které nebude mít studio, doporučí rozhlasové společnosti přijetí jednoho ze svých zaměstnanců a pokud jde o náklad na vysílač, bude vyvinuto veškeré úsilí, aby ministerstvo pošt s urychlením vysílač převzalo buď přímo, nebo ve formě subvence. Město, které bude mít studio, dá pro ně bezplatně k dispozici budovu.

Každý měsíc pak byla Východočeskému rozhlasu v Pardubicích poukazována částka cca 30-40 tisíc Kčs na platy zaměstnanců a proplacení drobných účtů a vydání.

Na schůzi MNV **6. června 1946** podal **František Koten** *Zprávu o intervencích a záležitosti studia Východočeského rozhlasu v Pardubicích, jakož i o nedodržování ujednání ze strany Hradce Králové ohledně společného vysílání.*

Zpráva byla vzata na vědomí a bylo schváleno navržené intervence provést.

Zápis z rady MNV z **12. července 1946** zněl takto:

V záležitosti přemístění studia Východočeského rozhlasu do Pardubic oznamuje presidium ministerstva průmyslu, že byl v této věci zaslán dopis panu ministru průmyslu Laušmanovi.

Dr. Fabián upozorňuje, že v rozpočtu jest zařazena částka na udržovací náklad rozhlasu do konce roku 1946, ale finanční komise schválila pouze výdaje do konce června 1946, je proto nutno, věc urychleně vyřešiti.

Vzato na vědomí a usneseno, znovu jednati s Hradcem Králové. Pan MgPH. Sláma znovu prohlašuje, že náklad Kčs 50 000 měsíčně na rozhlas jest příliš veliký, a že naproti tomu tím, že okruh poslechu je stanoven jen 30 km a 4 hodiny denně, město nic nezíská. Má zato, že by bylo lépe, použití peněz na jiné potřebnější účely.

Pan předseda odpovídá, že snad již z prestižních důvodů je nutno rozhlas v Pardubicích udržeti.

Pan Kvaček se přimlouvá, aby rozhlas byl držen tak dlouho, jak jej bude držeti Hradec Králové. Schváleno.

29. srpna bylo schváleno poskytnout rozhlasu na platy zaměstnanců a další výdaje

30 tisíc Kčs a p. Kratochvíl poukázal na upomínku ředitelství pošt na zaplacení 140 tisíc Kčs za použití kabelu Pardubice-Hradec Králové:

Pan náměstek Doupovec zmiňuje se o možnosti provedení intervence u p. min. pošt Hály ohledně odpisu této částky. Současně bylo konstatováno, že rozhodnutí ohledně

Východočeského rozhlasu ponechá se až do vyřešení této záležitosti ministerskou radou v září t. r., která rozhodne o přidělení vln a zachování regionálních vysílačů.

3. října bylo sděleno ze strany městského důchodu, že:

(...) podaná žádost na ministerstvo pošt o snížení nájemního poplatku za vedení kabelu Pardubice-Hradec Králové pro východočeský vysílač byla vyřízena částečně tím, že poplatek byl sleven na polovinu a druhá polovina ve výši 136.941.40 Kčs byla obci předepsána. a obec na ni poukázala částku Kčs 36.000. Vzato na vědomí s tím, že novým podáním bylo požádáno ministerstvo pošt, aby přiznalo tytéž výhody, jako pro ostatní vysílače, tj. aby neslo náklad na zapojení studií na vysílač, v důsledku čehož by odpadlo placení předmětného poplatku. Na ministerstvu pošt budiž v tomto směru intervenováno.

Rovněž sdělení městského důchodu, že budou zaslány přípisy na některé místní a okresní národní výbory o příspěvní na úhradu výloh, spojených s udržováním vysílače, vzato na vědomí.

Dr. Fabián při tom poznamenává, že včerejšího dne došly dva přípisy z Hradce Králové, a sice v tom smyslu, že MNV v Hradci Králové přestává dnem 1. října 1946 platiti údržbu Východočeského vysílače v Hradci Králové, čímž vlastně by se rušila vzájemná smlouva o Východočeském vysílači. Při tom však sděluje, že slibuje veškerou morální pomoc vysílači v Hradci králové. O obou dopisech byl vyrozuměn p. Koten, který celou věc vyšetří vzhledem k tomu, že v úterý má ministerská komise o převzetí vysílače rozhodnouti.

Na platy zaměstnanců rozhlasu bylo opět poukázáno 30 tisíc Kčs.

31. října sdělil Československý rozhlas, že:

(...) na meziministerské poradě dne 8. října 1946 bylo usneseno, aby Československý rozhlas přispěl k úhradě nákladů Východočeského vysílače za dobu od 1. září 1946 do 31.12.1946, kdy bude provoz Východočeského vysílače zastaven. Zpráva vzata na vědomí.

7. listopadu se jednalo o rozvázání smlouvy o Východočeském rozhlase.

Dr. Thein sděluje, že Československý rozhlas sdělil ve věci Východočeského vysílače, že má býti jeho činnost dnem 31.12.1946 ukončena a za dobu od 1. září do prosince přispěje Východočeský rozhlas k úhradě nákladů Východočeského vysílače. Již před tím Hradec Králové vypověděl společnou smlouvu o Východočeském vysílači a v důsledku toho byla svolána společná porada obou měst a zástupců Východočeského vysílače. Výsledek této porady byl tento: Vzájemné vypořádání obou měst za dobu od 26.srpna 1945 do 31. srpna

1946 provedeno bude na základě podrobných vyúčtování, a to na podkladě úmluvy ze dne 18. srpna 1945. Podklady pro slíbený příspěvek Československého rozhlasu budou předloženy při společné intervenci, při které za město nechť se zúčastní pan **Koten**. V Hradci Králové budiž oznámeno, že společná smlouva se ku dni 31.12.1946 vypovídá. Zaměstnancům budiž dána šestinedělní výpověď ku dni 31.12.1946, přičemž budiž doporučeno Československému rozhlasu a kulturnímu referentu města jejich převzetí. Ředitelství pošt v Pardubicích budiž oznámeno, že činnost Východočeského vysílače bude 31.12.1946 zastavena. Při této příležitosti poznamenává k rozeslaným žádostem na Okresní národní výbor a Místní národní výbor o finanční příspěvek, že pouze Lázně Bohdaneč poukázaly příspěvek 500 Kčs. Litomyšl a Ústí nad Orlicí slibují zařazení do rozpočtu na rok 1947. Nyní jedná se pouze o to, aby v našem městě bylo zachováno studio, o které bude při intervenci jednáno.

Na další schůzi v **listopadu 1946** čte dr. Fabián urgenci ředitelství pošt ohledně zaplacení dlužné částky 99 458 40 Kčs za vedení Pardubice-Hradec Králové pro účely Východočeského rozhlasu a tím, že nebude-li uvedený nedoplatek zaplacen, vypojí pošta toto vedení dnem 15. listopadu 1946 z provozu.

Za listopad bylo Východočeskému rozhlasu poukázáno 40.900 Kčs.

Z těchto zápisů vyplývá, že se v roce 1946 potýkal rozhlas v Pardubicích s mnoha problémy. Asi největší potíží bylo financování provozu studia z městského rozpočtu a významnou roli sehrálo i věčné soupeření dvou největších východočeských měst. Právě nekorektní jednání ze strany zaměstnanců královéhradeckého rozhlasu značně přispělo k ukončení činnosti pardubického studia ke dni 31. prosince 1946.

2.2. Rozhlasové příspěvky pardubických redaktorů v roce 1946

Podívejme se na to, co se vlastně v tomto období ze studia Východočeského rozhlasu vysílalo. Máme k dispozici přehled prací zařazených do Hlasů východních Čech a Nedělních zpravodajských směsí pardubického studia Východočeského vysílače v době od 5. září 1946 do 3. listopadu 1946²³.

Odpovědným redaktorem byl tehdy **Jaroslav Šeda**.

Celkem 29 relací bylo podle žánrů rozděleno do sedmi kategorií. Pod bod 1-3 spadaly komentáře, glosy, kritiky, reportážní zkratky, aktuality atd., bod 4 zahrnoval sportovní zpravodajství, pod bodem 5 se skrývaly povětrnostní zprávy Státní meteorologické

observatoře v Hradci Králové, bodem 6 bylo večerní východočeské zpravodajství a bod 7 označoval východočeské zpravodajství jednou větou.

Programový ředitel **Karel Boušek** připravil v tomto období pět příspěvků:

1. Případ Kolumbův (k situaci Východočeského vysílače)
2. Budujeme na Lanškrounsku
3. Do druhého roku budovatelské práce Východočeského rozhlasu
4. Co bude s uměleckou výchovou na školách?
5. Poznámky k dvouletému budovatelskému plánu Gottwaldovy vlády

Zpravodajský redaktor **Jaroslav Šeda** natočil a odvysílal šestnáct příspěvků:

1. Tři glosy k současným dnům
2. Bjarnat Krawc, veliký Lužičan, v Chocni
3. Slavnosti sbratření měst a venkova v Pardubicích
4. Připravujeme pohodlí budoucím pokolením (o stavbě nádraží v Chocni)
5. Koncert Východočeské pěvecké župy Fibichovy v Lanškrouně (referát)
6. Kniha – hlas světového svědomí (reportážní záběr)
7. Dvě aktuální glosy k událostem dne (Rozsudek v Norimberku, Nováčkové rukují)
8. Politické debaty ve čtvrthodinkách SOPVP v pardubickém studiu Vč. vysílače
9. Koničkovy biograf (reportáž z příprav na Velkou pardubickou)
10. Jugoslávské Kolo v Pardubicích (aktualita)
11. Jugoslávští bratři nám zpívali...
12. Vzpomínka na úmrtí Zdenka Fibicha
13. Kaleidoskop z Velké pardubické
14. Kritické poznámky k posledním pardubickým koncertům (D. Thomas, M. Foggin, M. Luka)
15. Rozhovor s předsedou závodní rady Automobilových závodů v Chocni
16. Tři poznámky k současným dnům

Reportér **Oldřich Enge** přispěl následovně:

1. Vysokomýtský chov pstruhů (reportážní zkratka)
2. Loutková scéna v Pardubicích (reportážní záběr)
3. Čapkův Loupežník na scéně Městského divadla v Pardubicích

Kromě toho se vysílalo mnoho příspěvků od dopisovatelů rozhlasu.

Mezi řadou jmen najdeme například **Zdeňka Vavříka**, **Václava Línka** (zakládajícího člena družstva aviatiků, které pořádalo letecké dny v Pardubicích, dědečka pozdějšího hejtmána Pardubického kraje) nebo **Vlastimila Vokolka** (ze známé pardubické umělecké rodiny, jejíž mužští příslušníci do jednoho nosili a nosí iniciály V.V.).

Jaroslav Šeda dále přispíval nedělními sloupky (Milostnost české krajiny, Komorní hudba, Chvála samoty), „reportážemi“ (Křídla a nebe, Pardubicům patří budoucnost), pásmy (Kolébka z houslí, Choceňský kantor a muzikant T. N. Koutník, Dílo znovuvzkříšené) a pojednáními (Kulturním pracovníkům českého východu, Dopis mrtvému příteli, Říjnová meditace).

Do konce prosince pak **Šeda** připravil ještě například reportážní záběr Pardubice dnes, jak žijí a pracují (z továrny na perník), nedělní sloupek k 17. listopadu Dvě generace, referát o vystoupení klavírní virtuosky Germaine Leroux v Městském divadle v Pardubicích a předvánoční nedělní sloupek Až křídla zašumí...

Už z tohoto výčtu je vidět, že zaměstnanci pardubického studia byli pracovní velmi produktivní, věnovali se nejrůznějším žánrům a že byl velký prostor poskytován uměleckým a dalo by se říci i osvětovým pořadům. Navíc se pozornost nevěnovala pouze dění v Pardubicích, ale ve velké míře také menším městům regionu.

Vysílání rozhlasu v Pardubicích ovšem s posledním prosincovým dnem roku 1946 skončilo, někteří redaktoři získali práci v rozhlase v Praze, další v Hradci Králové i jinde. Technické vybavení v Pardubicích začalo sloužit jako výpomoc zbývajícím studiu Východočeského rozhlasu v Hradci Králové.

Poznámky:

¹ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.

² Viz: Kolektiv autorů; JEŠUTOVÁ, Eva (ed.). Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. 667 s. ISBN 80-86762-00-9.

³ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.

⁴ Viz: Kolektiv autorů; JEŠUTOVÁ, Eva (ed.). Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. 667 s. ISBN 80-86762-00-9.

⁵ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.

⁶ Viz: Kolektiv autorů; JEŠUTOVÁ, Eva (ed.). Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. 667 s. ISBN 80-86762-00-9.

⁷ Vilu si nechal v letech 1917-1919 postavit pardubický starosta Josef Sochor s manželkou Annou pro účely obývání. Jejím stavitelem byl Karel Kašpar z Pardubic. Od roku 1924 patřila vila Josefu Vodákovi a jeho ženě Marii. Z této doby pochází označení Vodákova vila, které se dodnes používá.

⁸ Viz: Vzpomínky Františka Kotena, zaznamenala Z. Nováková 1987.

⁹ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.

¹⁰ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.

¹¹ V letech 1945-1954 se divadlo v Pardubicích jmenovalo Východočeské národní divadlo, od roku 1954 pak Východočeské divadlo.

¹² Jaroslav Janovský (1911 – 30.12.1962) měl rodinu v Praze a přes týden přespával přímo v pardubickém studiu. (ŠTĚRBOVÁ, Alena. Ztracená reportáž. Východočeský chemik, 1987, roč. 28, č. 24, s. 1 a 2.)

¹³ Hudební vědec Jaroslav Šeda byl později dlouholetým ředitelem Supraphonu.

¹⁴ Viz: Vzpomínky Františka Kotena, zaznamenala Z. Nováková 1987.

¹⁵ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1991, roč. 26, č. 7-8.

¹⁶ Oldřich Enge (nar. 1927) byl v 80. letech šéfredaktorem východočeského deníku Pochodeň.

¹⁷ Po odchodu z Pardubic se Karel Boušek (narozen 17. července 1922) uplatnil jako redaktor deníku Mladá fronta v Praze, poté se vrátil do východních Čech a nastoupil jako vedoucí propagace firmy VELTON v HK. V roce 1949 přešel do Prahy, pracoval jako jeden z vedoucích pracovníků n.p. PANAR. V roce 1982 se stal čestným občanem města Ústí nad Orlicí. Boušek dostal také titul Zasloužilého umělce.

¹⁸ Viz: Vzpomínky Františka Kotena, zaznamenala Z. Nováková 1987.

¹⁹ Viz: Vzpomínky Ivana Ladýře, zaznamenala A. Nováková 2000.

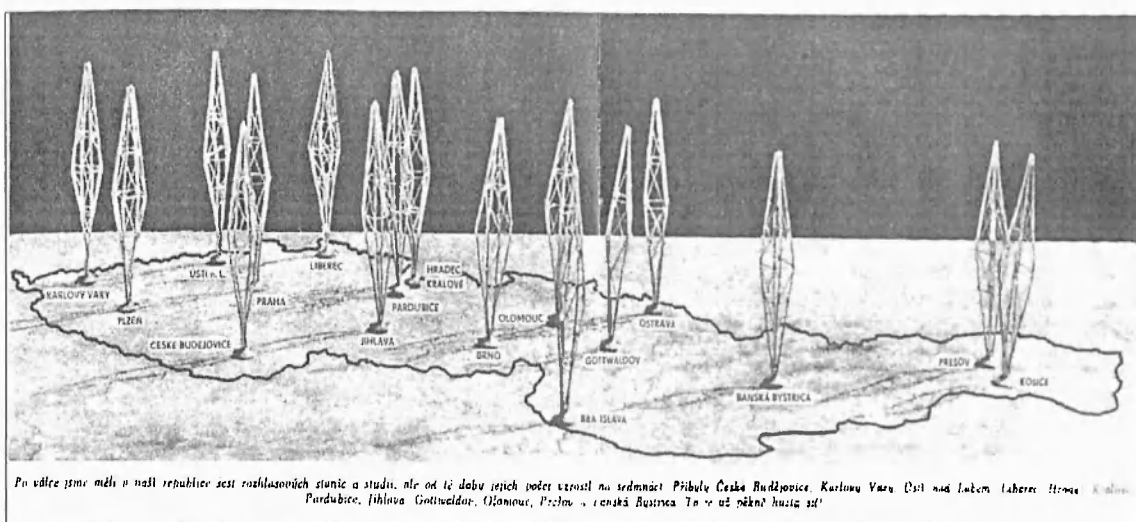
²⁰ Soukromý archiv A. Novákové.

²¹ Soukromý archiv A. Novákové.

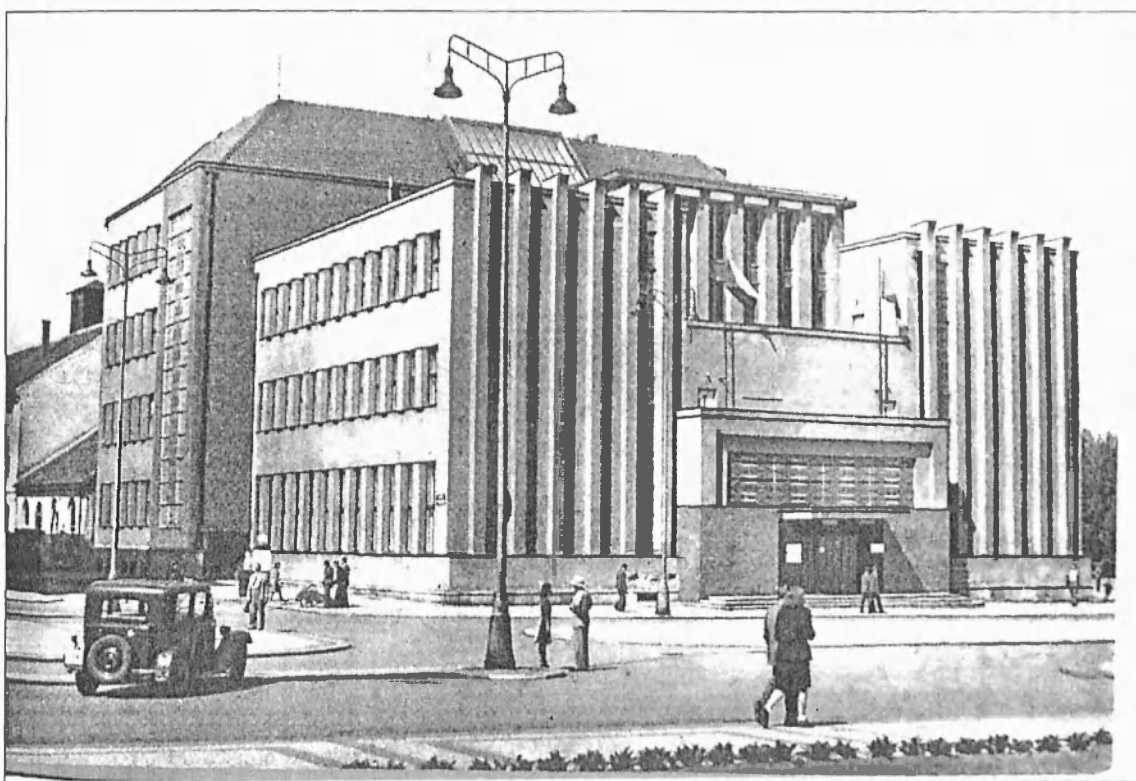
²² Státní okresní archiv Pardubice (SOKA), fond MěNV Pardubice, 1946-1949, kniha č. 2.

²³ Soukromý archiv A. Novákové, poskytl Jaroslav Šeda.

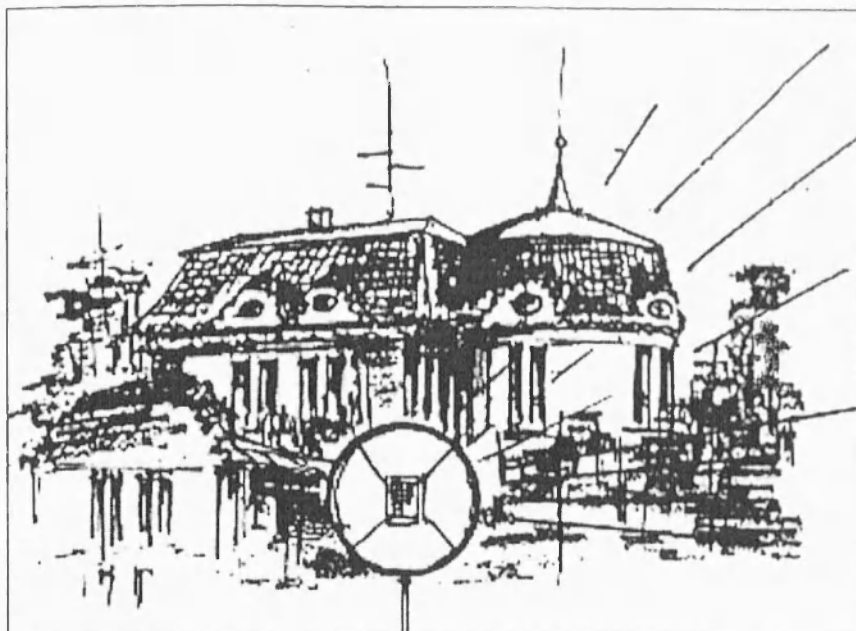
Obrazové přílohy:

Pardubice na mapce studií Československého rozhlasu.
Foto: repro Svět v obrazech, soukromý archiv J. Jiráčka

Původně Uměleckoprůmyslové muzeum projektované Karlem Řepou a postavené v roce 1931 při příležitosti Výstavy tělesné výchovy a sportu republiky Československé, dnes Střední průmyslová škola potravinářské technologie. V roce 1945 zde bylo provizorní rozhlasové studio – první rozhlasové studio v Pardubicích.
Foto: Kolektiv autorů, 1949, s. 155

Vodákova vila v Pardubicích, dlouholeté sídlo rozhlasu v Pardubicích, na kresbě pardubického autora Josefa Daňka.

Foto: repro Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 180

Palác Securitas byl na Wilsonově třídě v Pardubicích (dnešní třída Míru) postaven ve třicátých letech. Známa firma Radio Koten měla sídlo v sousedním Kolaříkově domě (dům patřil otci dr. Jiřího Kolaříka).

Foto: soukromý archiv Heleny Mandysové, vnučky Františka Kotena

*průkazka
332 55*

ČESKOSLOVENSKÝ ROZHLAS
VÝCHODOČESKÝ VYSILAČ · PARDUBICE

Majitel této průkazky

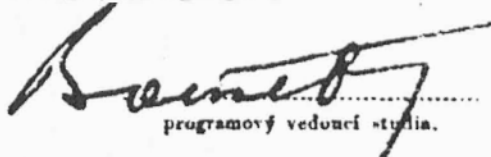
Jaroslav Š e d a

jezprav. redaktorem a hlasatelem
VÝCHODOČESKÉHO VYSILAČE ČESKOSL. ROZHLASU.

Prosíme všechny úřady, veřejné a zájmové korporace, spolky,
sportovní sdružení i jednotlivce, aby mu v jeho práci všude
napomáhali.

V Pardubicích dne 6. září 1946.

ČESKOSLOVENSKÝ ROZHLAS
VÝCHODOČESKÝ VYSILAČ
Programové a správní ředitelství
V PARDUBICÍCH

programový vedoucí studia.

Rozhlasová průkazka J. Šedy.
Foto: repro soukromý archiv J. Šedy

VZPOMÍNKA NA NOVINÁŘSKÉ ZAČÁTKY

Bylo to někdy na podzim v roce 1946. Do pardubického studia Východočeského rozhlasu nastoupil nenápadný devatenáctiletý mladík, komunist, který se s velkým elánem začal „učit“ novinářskému povolání.

Ze svého bydliště ve Starém Hradišti dojížděl na bytelném kole, které podědil nejspíš po tátovi. Kupodivu jezdilo spolehlivě a služilo i ostatním členům nepočetného kolektivu k dopravě různých těžších předmětů. Půjčoval rád, ale nikdy nezapomněl skromně podotknout, že by jako mělo být vráceno v pořádku. Ředitel studia spisovatel a dramatik Jaroslav Janovský (zemřel 30. 12. 1982 ve věku 51 let) měl rodinu v Praze a přespával přes týden přímo ve studiu, tak jako další dva redaktori Karel Boušek (básník, dnes zastoužil umělec) a Jaroslav Šeda (později dlouholetý ředitel Supraphonu, hudební vědec) si oblibili restauraci Beseda, protože se tam báječně vařilo a dopravní prostředek nového pracovníka, kterým nebyl nikdo jiný, než Oldřich Enge, nyníšší šéfredaktor Pochoďně, se všem moc hodil a

Olda dost často jezdil v poledne do Besedy, aby zakoupil na potravinové lístky něco k obědu. Hlavně to muselo být teplé a tak se vracival celý zplavený, rudý v obličejí, aby šlo, zabalené jen tak do obyčejného papíru, dovezl, jak si přálí.

O ztracené reportáži

Olda byl velmi pracovitý, seděl u stolu, který měl jen jeden šuplík uprostřed, od rána do večera, psal zprávy, poznámky, upravoval příspěvky dopisovatelů, předkládal ke schválení řediteli, měnil podle připomínek a účastnil se ještě večer nekonaných debat o vývoji politické i hospodářské situace, o literatuře, hudbě, prostě o všem, čím tehdy mladí lidé žili. Od

svého příchodu toužil po tom, aby mohl udělat nějakou krásnou reportáž, takovou klasickou. Ve Spolku pro chemickou a hutní, jak se tehdy rybitevská továrna jmenovala, se vyráběly léky a mezi nimi i PAS, v tehdejší době značně populární lék proti tuberkulóze. To Oldu zaujalo, už pro jeho založení a vztah k trpícím. Perfektně se připravil, zařídil u pošty natažení linek, samozřejmě telefonních, dohodl se s lidmi, kteří kolem PAS pracovali a rozjel se do Rybitví. Nevím to jistě, ale nejspíš na kole. Ředitel Janovský, Karel Boušek a Jaroslav Šeda seděli ve slavenou hodinu u rádia a s napětím čekali, jak Olda tu svou první velkou reportáž zvládne. Já jsem pořad ohlásila, že jako přeplynáme přímo do továrny, odkud se v přímém přenosu ohlásí redaktor Oldřich Enge. To prý bylo slyšet výborně. Ale pak to v rádiu začalo praskat a pištět. Ředitel šel, ale technik Toník Doležal, který sloužil ve studiu, tvrdil, že to na vysílacím Hradce určitě jde, protože by

(Pokračování na str. 2)

O ztracené reportáži

(Dokončení ze str. 1)

hlásili poruchu a dali vědět druhému technikovi Jaroslavu Šedkovi, který byl s Oldou přímo v Rybitví. Přesně za půl hodiny jsem pořad ohlásila. Tehdejší hradeckou vysílaciu bylo slyšet v Pardubicích blbě, ale že by nebylo slyšet nic, to se ještě nestalo.

Když se pak Olda přifítil do studia s otázkou, jaké to bylo, byli jsme v rozpacích, co odpovědět, když jsme viděli, jak mu svítí oči. Určitě očekával, že ho pochválíme, a nám nezbylo, než s pravdou ven. Byl pak moc smutný, řekl, že se snad ani nebude moci v Rybitví ukázat.

Všelijak jsme ho chlácholili, ale zbytečně. Několik dní s ním nebyla vůbec žádná řeč. Ani pro ty obědy se mu nechtělo jezdit. Pořád si tam tajně něco spisoval, nejspíš nějaké básničky (kdepak jim je asi konec), občas sáhl do šuplíku, vyndal nuž, ukrojil kus chleba, dal kousnout a spisoval dál. Těsně před vánocemi, člověku se ani nechce věřit, že je tomu už více než čtyřicet let, došel dopis od krajana ze severního Norsku. Velice srdečný dopis, že pravidelně poslouchá naše vysílání, které se mu velmi líbí, zvláště pak z poslední doby reportáž o výrobě PAS. Prý moc šikovně to ten Enge udě-

lal. Byli jsme, jak by se dnes řeklo, všichni v šoku. Dědu Lafana, domovníka, vrátného, topiče i uklízeče v jedné osobě (už dávno zemřel), jsme hned poslali pro ovocné víno, připlili na zdraví své, toho krajana, na združenou reportáž i na splnění tužeb a nadějí roků přítelů.

Připomínáme si mnohé z toho životaběhu, přemýšlíme, co bylo kdy dobře a co špatně. Proto jsem chtěla napsat o vůbec první reportáži z areálu VCHZ, kdy odtud zazněly do světa hlasy lidí, kteří se mohli svěřit a i pochlubit výsledky své práce. Takže se vlastně ta reportáž v tom éteru tak úplně neztratila.

ALENA ŠTĚRBOVÁ

Vzpomínkový článek Aleny Štěrbové ve Východočeském chemikovi.

Foto: repro soukromý archiv A. Novákové

chodí pít přeseknutý hřebeo.

g o n g

To ~~ne tak~~ pro krásu slov, ale pro hluboký smysl, skrytý v před-
obrazu, přiznávám své vzpomínky. Je to právě tak, mé milé Pardubice,
s Vaší minulostí, ~~i přítomností~~. Vždycky jste chtěly hodně vysoko, vždycky
vás zdobila čestnost, statečnost a odvaha. Ale v okamžiku rozhodujícím,
ve zlomku několika osudových vteřin, se to ~~všecane~~ zlomilo vnějším
zásahem. Vaší historii klusá stále ten přerýznutý hřebeo. Nikdy
~~ne~~ přestane vlat ~~ne~~ ~~přítomnosti~~ větru jeho dlouhá hříva, nikdy se neuhne
jeho ~~tvrdá~~, směle postavená hlava, ale vždycky ho bude jenom ~~vál~~, jenom
k ~~jisté~~ hranici poháží ten ~~mrtev~~ sval setrvačnosti

H u d b a

Přemýšlím-li dnes o této podivuhodné symbolice, chtěl bych
zapomenout na krev, která z pardubiokého erbu stříká do starých městských
kronik. Chtěl bych pod hradbami jasného pernštýnského hradu zastavit
koně celého, přivázat ho ke kruhu u vstupní brány a nechat divoce
ržát do ~~hebojové~~ písni tichého podzimu.

Chtěl bych tě, město, pozdravit na prahu nové doby a ~~řici~~
řici ti s důvěrností, již si zaslouhuješ:

budoucnost patří tobě.

h u d b a

Zpívám ti do pochodu. Cesta je před námi. Je světlá, nová
a slibující. Nebe se nad ní rozložilo jako gigantická skořápka. Pod ním
se otáčí ohnivě slunečné zrno a v noci Saturnův prstan, posypaný
pískem vybuchujících hvězd.

Je to ovšem všechno mnohem prostší.....

h u d b a

S námi, město, jde tvůj starý průvodce, odvaha. Ti, co jdou
v předu, musí umět riskovat, ~~pád~~, musí rychle odhadnout nebezpečí,
nesmí nikdy promeškat zlomek rozhodujících vteřin.

~~Chceme, aby se celé město stalo jediným pochoduujícím táborem.~~

Pardubice mají právo vidět budoucnost vítěznou. Podmínky, dané historií i současnými hospodářsko-politickými poměry, samy upravují jejich další vývoj. —

Pro Pardubice pracuje čas. Jeho narůstání znamená stále větší úsilí samosprávných činitelů města o dořešení starých palčivých problémů a naleznutí plánovací formy a techniky. Údobí ~~první světové války~~ po první světové válce představilo na východočeském závošti Pardubice jako vytrvalce na dlouhé tratě. Okupace nastěvila sice v cestu mnoho nebezpečných překážek, jejichž odstraňování dalo a dá mnoho práce, ale chuť, síla a vůle k dalším startům tady zůstala. V průhledu do budoucnosti ponechávají si Pardubice i nadále neumdlévající vytrvalost, která se doposud osvědčuje jako dobrá budovatelská metoda. Ba zdá se, že mnohé ze sousedních měst, která ještě do nedávna bylo možno považovat za vážné soupeře, odpadne ve finiši na cílové rovině, protože chybí houževnatost, nedostává se soustředěnosti a chytrosti, není dost přípravného trainingu a co je nejdůležitější, není přirozených, přírodou daných ~~disposic, jež žádnou taktičností ani vyhytralostí nemohou být nahrazeny.~~ V budoucnosti, a to nedaleké, zahrají v rozhodujících momentech vítězný cantus firmus východočeského budovatelského chorálu tři enormně důležitá, vzácná a rozhodující motivy pardubického vývoje:

- 1/ výhodná poloha města
- 2/ možnost dalekosáhlé výstavby urbanistické
- 3/ stávající ~~rok~~ industrialisace města s takovými průmyslovými obory, přinášejícími dalekosáhlé možnosti dalšího rozšiřování až na maxima, únosná hospodářství naší republiky.

V promyšlení těchto ústředních motivů pardubického budovacího plánu jeví se jasně všechno kladné, co může město použít.

Jaroslav Šeda: Text rozhlasového pořadu „Pardubicům patří budoucnost“ z roku 1946.

Foto: repro soukromý archiv J. Šedy

stojící postava. Křeslelný základ však tři přesek, které pozdě gótsky, i některé stavební prvky na celkové jejich pojetí i jednotlivosti, jako zbytky svědčují stavebnímu zásahu v pozdně gótské době.

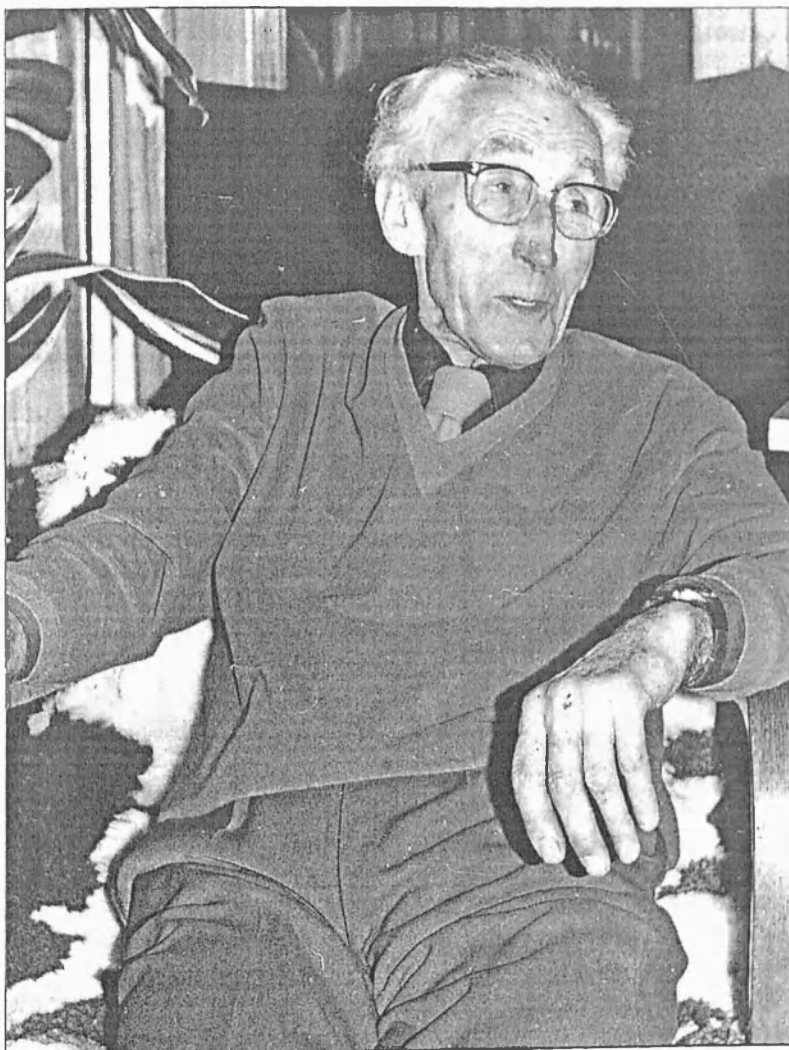
radio KOTEN

ROZHLASOVÁ
ZAŘÍZENÍ
PRO DIVADLA,
OBCE, MĚSTA,
TOVÁRNÝ, ŠKOLY.
- OPRAVY

PARDUBICE • NA ZELENÉM

Inzerce firmy Koten v knize o Pardubicku z roku 1949.

Foto: Kolektiv autorů, 1949, s. 49

František Koten.

Foto: soukromý archiv Heleny Mandysové, vnučky Františka Kotena

3. Pardubické studio jako součást Československého rozhlasu v letech 1947-1950

V prosinci 1946 sice skončilo rozhlasové vysílání z Pardubic, ale příznivci rozhlasu ani tamní zástupci města se nemínili vzdát. Už 25. března 1947 přijela do Pardubic (po předchozím jednání s **Bohuslavem Laštovičkou** a **Mirkem Očadlíkem**) delegace Československého rozhlasu Praha vedená ústředním technickým ředitelem ing. **Ladislavem Janíkem** „za účelem zřízení a provozu rozhlasového studia v Pardubicích“. Vedením studia byl pověřen **Zdeněk Vavřík** a pro výkon správní agendy uzavřel MNV smlouvu s dr. **Jiřím Kolaříkem**, režisérem Zemského divadla v Liberci. MNV dal k dispozici budovu Vodákovy vily a předal technické zařízení, které Československý rozhlas slíbil udržovat a zdokonalovat. Bylo dohodnuto a písemně potvrzeno, že *rozhodnutí o zařazení pořadu do rozhlasového programu se uskuteční vždy v Praze a pořad bude přenášen buď přímo z pardubického studia, nebo pomocí mechanických snímků, provedených personálem pražské rozhlasové stanice.*

Rudá zář ovšem 18. dubna 1947 upozorňuje čtenáře, aby nezaměňovali studio stzv. Východočeským vysílačem. *Pardubické studio je přímou součástí Československého rozhlasu, spravují ho jeho zaměstnanci a pardubické relace budou slyšeny ne v okruhu několika kilometrů, ale všude tam, kde je slyšet pražské pořady.* (Ivan Ladýř: *Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 183*)¹

Už v této době začala tradice výborných pardubických sportovních redaktorů. Jedním z prvních byl **Miroslav Klimpl**. V letech 1945-1947 byl externím spolupracovníkem deníku Práce. Právě šéf pardubické redakce Práce Karel Dvořák se dobře znal s dr. **Jiřím Kolaříkem**, který posléze v roce 1947 **Klimpla** přijal na **Dvořákovo** doporučení jako externího sportovního redaktora. Vzpomíná **Miroslav Klimpl**:

*A protože pro sport v Práci jsem musel udělat stránku denně, tak mi velmi vyhovovalo, že jsem si z toho něco vybral na každý den, co jsem dával do rozhlasu. Do pražského rozhlasu jsem to telefonoval na ÚV hovor, což byla někdy tragédie. To bylo na účet volaného. Večer o půl jedenácté skončil v Grandu box, já jsem letěl do Vodákovy vily, tam jsem požádal o ÚV hovor do redakce Československého rozhlasu v Praze a pak už záleželo na tom, kdo měl u telefonu v Praze službu. Ze začátku mě neznali a říkali: „Co to je to studio Pardubice?“ Ale tehdy byl pražským šéfem sportáků **Edmund Koukal**, ten to tam vysvětlil, takže pak všechno fungovalo velmi dobře.*²

Klimpl byl ve Vodákově vile podle svých slov asi dva nebo tři měsíce téměř sám, protože **Zdeněk Vavřík** měl kromě zaměstnání městského knihovníka ještě celou řadu kulturních funkcí po Pardubicích, a v rozhlase se tudíž příliš často neobjevoval. Ve vile se hromadily obrovské štosy dopisů, což byly údajně návrhy programů různých stanic Československého rozhlasu asi na půl roku dopředu. Jednou za čas přišel dr. **Kolařík**, chvíli se probíral dopisy a poté odešel komponovat do vedlejší místnosti, kde byl klavír. Právě to, že Vodáková vila zela často prázdnotou, mělo pro **Klimpla** dosti nepříjemné důsledky. Sám neměl klíče a na domovníka se prý nedalo dozvonit. Po čase se ale všechno zaběhlo.¹

Dr. **Kolařík** byl ovšem výborný organizátor, který pro své rozhlasové spolupracovníky vydával dokonce pravidelný oběžník.

Např. v oběžníku č. 9 z 28. srpna 1947⁴ se píše:

Pardubické rozhlasové studio (PS) skončilo první etapu svého základního vývoje a za prvních pět měsíců své existence vytvořilo předpoklady k dalšímu budování. (...) PS je rozhlasovou redakcí se snahami regionálními, ale bez vlastní vysílačky. Nešlo o nic menšího než o to, aby činnost PS byla prospěšná nejen kraji, regionu, ale také celostátnímu rozhlasu, který musí upravovat svůj program tak, aby zajímal posluchače ze všech krajů. Proto není možné ani prospěšné, aby PS vysílalo na pražských vlnách v určitý den a v určitý čas, kdy by jeho relace poslouchaly jenom východní Čechy. Naopak musejí být jeho relace zařazovány podle struktury ústředního programu. Má to i tu výhodu, že se skutečné hodnoty dodané studiem mohou prosazovat i v čase větším, než jak by bylo možné při půlhodince nebo hodinovce jednou za týden.

Pozorný posluchač jistě poznal, že za dobu existence PS se o východních Čechách mluví v rozhlase daleko více, než tomu bylo dříve. Byli to doposud většinou zprávy a kratší relace nebo i přednášky a větší počet reportáží. Východočeské veřejnosti to však nestačilo neboť chtěla hned „veliké věci“. Neuvědomila si však přitom, že PS začínalo z ničeho a že musí pracovat se zcela jiným zaměřením, než tomu bylo dříve, kdy měla pardubická redakce k dispozici vysílačku a kdy nebyla ještě plnoprávnou součástí Čs. rozhlasu. Veřejnost (...) poukazovala na činnost nekontrolovaného soukromého vysílače v Hradci Králové a neuvědomila si, že zaměření obou východočeských vysílacích ústavů je zásadně rozdílné a že není možné, aby studio Čs. rozhlasu používalo podobných pracovních metod jako jeho „konkurent“. (...) Pardubičtí referenti (...) prosí, proto všechny své rozhlasové přátele ve východních Čechách, aby si uvědomili, že PS je o j e d i n ě l o u institucí v rámci odboček Čs. rozhlasu a že většina českých a moravských měst žádá dnes po vzoru Pardubic o zřízení instituce podobné. (...) S relacemi PS se již pevně počítá v podzimním období.

V oběžníku se dále hovoří o plánovaných krocích v navázání spolupráce pardubického studia s Československým rozhlasem v Praze i o přehledu dosavadní činnosti studia.

V dopise adresovaném **Františku Kotenovi** z 24. listopadu 1947⁷ ubezpečuje **J. Kolařík**:
Existence pardubického studia je dnes již do budoucna na trvalo zajištěna a záleží opravdu jenom na nás všech ve východních Čechách, bude-li institucí tak významnou, jak být může.

Vypadalo to, že existenci pardubického studia už nemůže nic ohrozit. Vždyť byl také předseda MNV Pardubice **V. Havlíček** vedením Československého rozhlasu v dopise z 11. prosince 1948 ujišťován, že:

(...) podle kodaňského plánu je zcela vyloučeno, aby po 15. březnu 1950 existoval na území východních Čech vysílač, jehož vlna by nebyla notifikována mezinárodní úmluvou (...) a z tohoto důvodu jsme předložili panu ministru informací návrh, aby s konečnou platností bylo rozhodnuto o existenci hradeckého vysílače, který až dosud fungoval bez jakéhokoli státního dozoru. Pro Čs. rozhlas bude postačovat práce východočeského studia v Pardubicích.

S pardubickým studiem bylo pražské ústředí velmi spokojeno, což se projevilo mj. tím, že dne 1. července 1949 prohloubil Československý rozhlas dosavadní smluvní závazky s městem tak, že vstoupil do nájemní smlouvy o vile č.p. 89 U Stadionu namísto MNV a zavázal se značně rozšířit studiové vybavení.

I v knize o Pardubicích z roku 1949 je ještě patrná víra v budoucí úspěchy zdejšího rozhlasového studia.

Jinou – a doufejme, že velkou – iniciativou slibuje být pardubické studio Československého rozhlasu, které má být zařízeno do konce roku 1949, jak bylo usneseno na celostátní konferenci Čs. rozhlasu. Někteří Pardubičtí často žehrají na sousední kraj. Tož pardubické rozhlasové studio ukáže, žehrají-li právem, mají-li totiž svoje město rádi nejen ústy, ale i pracovně. (Kolektiv autorů, 1949, s. 134)⁶

Pražský rozhlasový sjezd sice také požadoval okamžité zrušení nelegálních vysílačů (tj. i Hradce Králové), ale celá situace se nepochopitelně změnila. V roce 1950 začlenil Československý rozhlas do své sítě stanici Hradec Králové. Do čela královéhradeckého studia nastoupil **Vladimír Brunát**. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 184)⁷

Karta se tedy obrátila a od 1. listopadu 1950 se stalo lépe technicky vybavené studio v Pardubicích jen pobočným pracovištěm rozhlasu v Hradci Králové, i když se sídlem stálého korespondenta pražských Rozhlasových novin. (Ješutová, 2003, s. 536-537)⁸ Studio poté na čas zaniklo úplně.

Poznámky:

- ¹ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.
- ² Viz: Vzpomínky Miroslava Klimpla, zaznamenala A. Nováková 2006.
- ³ Viz: Vzpomínky Miroslava Klimpla, zaznamenala A. Nováková 2006.
- ⁴ Viz: Soukromý archiv A. Novákové, poskytl Jaroslav Šeda.
- ⁵ Viz: Soukromý archiv A. Novákové, poskytl Jaroslav Šeda.
- ⁶ Viz: Kolektiv autorů. Pardubicko. Pardubice. Okresní národní výbor a Okresní rada osvětová. 1949. 164 s.
- ⁷ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.
- ⁸ Viz: Kolektiv autorů; JEŠUTOVÁ, Eva (ed.). Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. 667 s. ISBN 80-86762-00-9.

Obrazové přílohy:

Zdeněk Vavřík, od r. 1947 vedoucí rozhlasového studia v Pardubicích.

Foto: soukromý archiv Miroslava Klimpla

4. Návrat rozhlasu do Pardubic

Rozhlasový život v Pardubicích se po téměř šestileté odmlce obnovil v září 1956.

V úterý 4. září zahájilo v Pardubicích činnost samostatné studio Čs. rozhlasu. Tak dostali občané Pardubického kraje vlastní krajské vysílání – prozatím jen dvakrát týdně – v rozhlase po drátě.

Toto vysílání je pravidelně každé úterý a pátek od 17:00 do 18:00 hodin. Své připomínky a náměty k tomuto vysílání sdělte na adresu: Československý rozhlas, studio-Pardubice. (Programový věstník: Československý rozhlas a televize, 1.-7. října 1956, 40/56, s. 15)¹

Už v prosinci 1957 začalo pardubické „krajské“ studio vysílat i na vlně. Hodinové relace z Pardubic se vysílaly každodenně v čase od 11:30 do 12:30 na vlně 248 m z vysílače v Charbusicích společného s Hradcem Králové. Tematicky se náplň relací zaměřovala především na strojírenství, zemědělství a také na kulturu. Jednotlivé příspěvky se netýkaly pouze Pardubicka, ale i Chrudimska a Litomyšlska. Z pracovníků připomeňme zejména vedoucího vysílání **Stanislava Zářeckého** (do té doby zaměstnanec královéhradeckého rozhlasu, v dalších letech známého sportovního redaktora) a technika **Miroše Svatoňe**, pozdějšího vedoucího zvukového oddělení Národního divadla v Praze. Dále zde působili **Alena Štěrbová**, **Jan Kalhous**, **Věra Rysková**, **Jitka Neumanová**, **Jiří Ráček**², **Dana Konečná (Michalegová)**, **Julie Svatoňová**, **Rudolf Večeřa** a externě **Václav Klema**.

Jako externí hlasatelé se uplatňovali **Ota Stejskal** (jehož příjemný hlas byl známý z úvodních pásků s návodem k obsluze magnetofonů SONET DUO a dalších), **V. Vrabec**, **Zdena Hanušová**, **K. Macháčková** a další. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 184-185)³

V tomto období bylo pardubické studio po technické stránce jen velmi jednoduše vybavené. Například zde byl jediný kvalitní kondenzátorový mikrofon. Druhý stejně kvalitní byl v Hradci Králové. A tak, když chtěl **Miroš Svatoň** pořídit v roce 1957 v Pardubicích nahrávku orchestru i se sólistou, musel počkat na šestou hodinu večerní, kdy končilo vysílání z Hradce Králové. Tam se odmontoval mikrofon, naložil se do auta, odvezl do Pardubic, zde se natočil hudební snímek a mikrofon putoval zpátky do Hradce. **Svatoň** ovšem podotýká, že do dvou tří let bylo vybavení pardubického studia velice slušné a zdejší redaktoři mohli natáčet všechno pomocí vlastních prostředků.⁴

I tato etapa však měla krátké trvání. V roce 1960 došlo ke správní reformě, byl snížen počet krajů, zanikly některé soudní okresy (např. Přelouč a Holice) a sídlo Východočeského kraje

přešlo, stejně jako zdejší rozhlasové studio, do Hradce Králové. Pardubice se tak znovu staly pomocným pracovištěm královéhradeckého rozhlasu.

4.1. Rozhlas v Pardubicích po správní reformě v roce 1960

Vodákova vila téměř osiřela. Ještě po letech cítí tehdejší redaktoři hořkost, jak je patrné zejména z osobních vzpomínek. Nezapomněl ani **Jiří Ráček**:

Strázně se mě dotklo, že když se v roce 1960 měnily kraje, tak přijel osobně ředitel hradeckého studia, protože Pardubice spadly pod Hradec, a odvezl si krásný obrovský koberec do hradeckého rozhlasu.⁵

V Pardubicích poté vznikla tři rozhlasová pracoviště:

- 1) Okresní rozhlasové studio vysílající po drátě (ORS),
- 2) Pobočné studio krajského rozhlasu, který si kvůli stísněným poměrům v Hradci Králové ponechal ve Vodákově vile velké studio a technickou místnost,
- 3) Malé pracoviště pražského zpravodaje celostátního rozhlasu pro Východočeský kraj (velmi těsně spojené se jménem **Ivana Ladýře**).

Vedoucím (a zpočátku jediným) redaktorem Okresního rozhlasového studia byl **Miroslav Kučera**.

*Poté, co se v roce 1960 zrušil Přeloučský okres, jsem přešel na ONV do Pardubic. Tam jsem byl inspektorem pro kulturu. Dostal jsem na starost okresní vysílání, ale nemohl jsem na tu práci nikoho sehnat. Mně samotnému se to líbilo, a tak jsem přestal dělat inspektora a přešel jsem jako šéfredaktor do okresního vysílání. Vysílání se postupně rozšiřovalo, nejdříve jsme vysílali jen dvakrát týdně po čtvrt hodině po drátě a pak až čtyřikrát týdně dvacet minut. Ze začátku jsem v ORS byl sám, měli jsme jen externí hlasatele **Zdena Hanušovou** a **Otu Stejskala**. A paní **Jiřina Ťopková** tam pracovala jako technička. Pak jsme přibrali administrativní pracovníci paní **Brambůrkovou** (**Kristinu**, pozn. aut.) a později nastoupil **Aleš Voves**.*

Vysílali jsme hlavně zprávy a basketbal, protože vedle byl stadion, tak jsme několikrát vysílali i živě v těch patnácti minutách ze stadionu utkání. Jinak jsme vysílali sportovní zprávy a vůbec celé dění v okrese. Fungovalo to tak, že zprávy jsem napsal já a hlasatelé je pak přečetli.⁶

Ještě upřesněme, že vysílání ORS po drátě začalo v září 1961, studio převzalo od ONV technickou místnost a „malou“ hlasatelnu a posléze ještě redakční kancelář. První techničkou (ještě před **Jiřinou Ťopkovou**) byla **Julie Svatoňová**. Zpočátku se vysílaly zejména zprávy a

rozhovory natočené ve studiu, až později dostalo ORS k dispozici starší reportážní magnetofon a redaktoři mohli vyjít do terénu.⁷

Ovšem i vysílání po drátě bylo (nebo mělo být) pod vyšším dohledem. Zaměstnanci národních výborů, kteří vysílání připravovali, museli předat...

... nejméně 30 minut před zahájením vysílání pracovníkům příslušného radiouzlu kopii textu, nebo magnetofonový záznam za účelem seznámení s textem, nebo za účelem technické kontroly nahraného programu.⁸

V pobočném studiu krajského rozhlasu pracovali hradečtí redaktoři **Alena Štěrbová**, která připravovala literární pořady a mládežnické vysílání Mikrofórum, **P. Kantor** se známým pořadem průmyslové redakce Červenou a bílou je malován svět, **Jiří Ráček**, který měl na starosti zemědělský pořad Jde i o tvůj krajíc chleba, a **Jitka Neumanová**, která se věnovala vysílání pro děti. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 7-8/1990, s. 185)⁹ Hradečtí redaktoři však postupně budovu opouštěli a velké rozhlasové studio a nakonec i celá Vodákova vila připadly ORS, resp. ONV.

Příspěvky pardubického zpravodaje se na vlnách Československého rozhlasu Praha vysílaly v různých zpravodajských relacích v průběhu dne, zejména pak v Rozhlasových novinách. Vraťme se však ještě k **Ladýřovým** rozhlasovým začátkům. Ty byly totiž docela neobvyklé: *Můj vlastní rozhlasový život začíná až v roce 1962, kdy jsem pracoval na Krajském národním výboru v Hradci Králové, tam přijela nějaká pražská redaktorka natáčet problematiku práce poslanců ve městech, to byl můj obor, takže mě pověřili, abych se jí věnoval. Jí se líbilo, jak jsem to natočil, a když odjížděla, tak mi řekla: Je vás tady škoda. V Pardubicích shání Praha rozhlasového zpravodaje, probíhá právě konkurs, přihlaste se. Tak jsem se přihlásil a měl štěstí. Potom jsem nějaký čas trávil v Praze na stáži, kde mě vodili po dlouhých chodbách vinohradského domu jako raritu. Tam totiž byly samé známé osobnosti a já byl neznámý začínající krajánek. Takže se třeba stalo, že proti mně šel Karel Kyncl a moje vedoucí nás představila: Náš zpravodaj z New Yorku, náš zpravodaj z Pardubic.¹⁰*

A jak tedy vypadala práce pardubického zpravodaje Československého rozhlasu?

Dostal jsem k dispozici auto, protože můj rajón sahal na jihu až k Havlíčkovu Brodu, Svatce, Moravské Třebové a směrem na Prahu až ke Kolínu.

Když jsem dostal tip z Prahy, že třeba někam přijel nějaký ministr, tak jsem tam co nejrychleji jel, během cesty si v hlavě rovnal otázky, aby bylo všechno v pořádku, pak jsem se vrátil,

přetočil to na stolní magnetofon, postříhal to - a co teď? Co nejdřív bylo třeba poslat příspěvek do Prahy, protože to už bylo odpoledne. Zpočátku to šlo úplně kuriózní cestou. Měl jsem příspěvek v balíčku, ten jsem odnesl na nádraží až do lokomotivy strojvůdci, ten to odvezl do Prahy, tam to předal na služebnu železniční policie a tam už čekala telefonem vyzooměná pražská kolegyně, která to odnesla do rádia. Později se to samozřejmě posílalo po modulačních linkách. Velkým pomocníkem mi byl zvukový technik Miroš Svatoň. ovšem když nenatáčel nějaké hudební snímky nebo rozhlasové hry, to jsem se pak musel o vše postarat sám.¹¹

Ivanu Ladýřovi posléze přibyl pomocník, nadšený elév **Aleš Voves**.

*Ten vztah (k pardubickému rozhlasu, pozn. aut.) byl a je dodnes velice zásadní. Především proto, že stejně jako mé manželství zde uzavřené byl první opravdový a trvalý. To bylo totiž tak. Před válkou (ne tou s Turkem, ale základní prezenční) jsem měl v místních novinách otištěn desetiřádkový „trhák“ o zdařilém školním výletu s gymplem. A po platonické lásce k 1.ročníku Vysoké školy zemědělské, kde jedinou mojí kvalifikací bylo moje případné přijetí a touha poté vtrhnout na titulní stránky tehdy renomovaných Zemědělských novin, jsem usoudil, že kdysi byl jistý E. E. Kisch, pak kupa hnoje a nyní JÁ – VOVES!!! Tuto fikci se mi snažil na stáži rozbít tehdejší špičkový zpravodaj Československého rozhlasu Praha se sídlem v podkroví Vodákovy vily U Stadionu v Pardubicích **Ivan Ladýř**. Kdyby byl mladší, hezcí a ženská, asi by se můj život vyvíjel jinak. Takto jsem se jeho prostřednictvím zamiloval do rozhlasu.(...) A ten reportážní magnetofon také stojí za zmínku. „Majhak“ na hodinové pero a flašinetovou klíčku na dně futrálu. Cívka na 5 minut natáčení. Takže se vyplatila příprava, aby se reportáž či rozhovor nemusely technickou manipulací přerušovat a poté také tolik stříhat.¹²*

Ivan Ladýř byl proslulý svými nápaditými příspěvky. Jeho cílem bylo vždy upoutat posluchačovu pozornost a vytrhnout ho tak z kulisového poslechu, ke kterému téměř bezplatný, a tudíž celodenně zapnutý rozhlas po drátě sváděl. **Aleš Voves** dodnes vzpomíná na **Ladýřovu** reportáž z doby bytové krize, která začínala slovy: *Hlásím se z nejrychlejší panelové výstavby v republice. Každých dvacet minut nová bytová jednotka...* Až posléze se ukázalo, že se jedná o reportáž z výroby tradičních pemíkových chaloupek. Ovšem posluchač už zůstal u přijímače. Při další příležitosti se zase **Ladýř** s **Vovsem** vydali na Černou horu natočit příspěvek o obnoveném provozu lanovky.

...protože tehdy královehradecký zpravodaj téhož institutu, to jest Československého rozhlasu Praha, byl nemocný, tak měl Ivan rozšířené teritorium i přes Hradecko až po Krkonoše. A já jsem mu dělal apendix právě při takovéto reportáži, která se dala natočit úplně v pohodě

v kanceláři toho přednosta lanovkové stanice. Ale místo toho jsme v té mlze, v teplotě pod nulou prodrkotali zubama celou tu štrapáci a já vděčně držel magnetofon, aniž bychom něco točili, Ivan si jen udělal zvukovou kulisu, jak fouká vítr, tak to si mohl pustit v kanceláři fěň a taky se to tak dá udělat, ale on potřeboval tu autenticitu do sebe nasát.¹³

Často se dnes také vzpomíná na reportáž z otevření plaveckého bazénu. Miroš Svatoň tehdy ležel s mikrofonem na dlouhém kabelu u okraje bazénu, Ivan Ladýř přes něj skočil šipku do vody, potom udělal tři tempa, aby se vrátil ke břehu, a příspěvek uvedl slovy: *Ano, přátelé, to jsem byl já, první pardubický občan, který se koupal v novém bazénu.*¹⁴

Ovšem práce redaktorů v rozhlasu i novinách nebyla vždy tak idylická. Pokračuje Aleš Voves:

*Ale je pravda, že se pořád nedělaly reportáže z lanovky nebo z výroby perníku, ale že okresní rozhlas a okresní noviny, přes krajská studia a redakce atd. byly a asi pořád budou součástí nějaké propagandistické doktríny, která vždy kopíruje svoji dobu. A ta doba celého bolševismu byla spojena především s kampaněmi. To můžu místopřísežně prohlásit, že se lhalo. Já si vzpomínám: My pracující obce Rosice nad Labem vyzýváme amerického prezidenta, aby okamžitě opustil Vietnam. Tak to je k uchechtání, že by si americký prezident nechal z Pardubic poslat Zář, a řekl si, že takovému tlaku veřejnosti musí okamžitě ustoupit.*¹⁵

4.1.1. Natáčení dramatických a hudebních snímků v Pardubicích

Ale vraťme se do Vodákovy vily. Poté, co se odtud přestalo vysílat na vlně, uvolnila se natáčecí kapacita pro přípravu literárních a hudebních pořadů. Většina produkce se natáčela pro pražský rozhlas, ale logicky u toho byli pardubičtí a hradečtí zvukoví mistři Miroš Svatoň a Jaroslav György. Rozhlasoví režiséři jako např. O. Hoblík, J. Hasoun, J. Nosek, J. Novotný nebo O. Valentová pak natáčeli převážně s herci pardubického Východočeského divadla.

Miroš Svatoň dodává:

Odhaduji, že jsme v letech 1960-1964 natočili v Pardubicích pro Prahu více než 20 rozhlasových her. To rozhodně není málo, uvážíme-li, že v Hradci Králové za tu dobu vznikly asi čtyři. Svou roli sehrála tato rozhlasová činnost zvláště pro popularitu pardubických herců v Praze. Konečně svědčí o tom i následná, doslova „invaze“ herců VČD na pražská jeviště. Jen si připomeňme pár jmen – K. Urbánek, B. Bohdanová, L. Švormová, J. Somr, V. Galatíková, L. Frej, A. Molčík, D. Fialková, P. Patera, J. Hrzán, P. Landovský a další. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let, 7-8/1990, s. 185-186)¹⁶

Mnozí významní (i rozhlasoví) herci pak v Pardubicích zůstali – mj. **Alexej Gsöllhofer**, **Milan Sandhaus**, **Petr Skála**, **Anna Ferencová** a **Milan Holubář**.

Karel Urbánek vzpomíná:

My jsme tam dělali jednu takovou dramatizaci a byl tam Miroš Svatoň. A v té vilce jsme neměli rámusárnu, tak jsme to dělali přes klozetovou mísu. A navzdory tomu jsme vyhráli cenu v pražském rozhlase a dostali jsme takové jako umělé káčátko, no ale byli jsme slavní.¹⁷

Skvělá herečka **Anna Ferencová** (dcera Ference Futuristy) prožila ve Východočeském divadle téměř čtyřicet sezón. Zejména v 60. letech se často objevovala i ve Vodákově vile.

Já jsem napsala tenkrát pro rozhlas Život Boženy Němcové, byly tam taky její dopisy a dělal to Milan Holubář se mnou a Karel Urbánek to režíroval. My jsme to báječně natočili. ale ještě předtím jsem připravila pořad o Rettigové a lidi začali psát - to se ještě moc netelefonovalo -, tak psali: Takové pořady chceme. České, národní. No tak už se po nás dívali, co asi děláme, natočili jsme hodinovku tu Boženu Němcovou a už se to samozřejmě nevysílalo a už to končilo. Zakázali nám to.¹⁸

Jedny ze svých prvních písniček zde natočily **Helena Vondráčková**, rodačka z blízkých Slatiňan, a **Marta Kubišová**, v letech 1962-1963 herečka pardubického Stop - divadla.

K lítosti místních patriotů nebyla ani tato kapitola dlouhá.

Žádný z pamětníků už nedovede přesně určit datum, kdy královéhradecký rozhlas zasadil tomu pardubickému téměř smrtelnou ránu. Československý rozhlas v Hradci Králové se tehdy potřeboval zbavit rozhlasového budovy v Pardubicích, aby mohl postavit vlastní.

Čs. rozhlas v Hradci Králové upozornil ONV v Pardubicích na „nebezpečí padajících větví“ z řady topolů kolem budovy rozhlasu a požádal o souhlas se skácením všech těchto stromů. Dostal ho, protože si nikdo, tedy nikdo v Pardubicích, neuvědomil, že topoly tvoří přirozenou clonu proti hluku ulice. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 9-10/1990, s. 228)¹⁹

Po několika dnech se do Pardubic dostavila z Prahy odborná komise, aby změřila aktuální hladinu hluku. A nebylo divu, že ta byla označena za nepřipustnou pro náročnější rozhlasovou práci. Záměr takto zlikvidovat pardubického rivala už dnes ovšem nikdo neprokáže...

V roce 1965 zažily Pardubice významnou rozhlasovou událost. 30. května se ze sálu Kulturního domu Dukla odbavovalo „živé vysílání za účasti obecnstva“ s názvem Vysílejte s námi. V sále byly tehdy čtyři stovky posluchačů. Pořad se vysílal na stanici Československo I, na vlně 243,5 m a zároveň v rozhlase po drátě. Ve dvouhodinovém programu dostala prostor hudba (pardubické i královéhradecké orchestry a soubory), vyprávění i reportáže. Slovo dostala i **Helena Vondráčková** a dvacetiletí občané (slavilo se dvacáté výročí

osvobození) z Pardubic a Hradce Králové. Nechyběl ani populární pořad Otazníky pro detektivy amatéry, jehož pravidelným autorem byl pardubický herec **Alexej Gsöllhofer**. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 9-10/1990, s. 229)²⁰

Na konci téhož roku se v Československém rozhlase Praha připravoval nový pořad, jenž se poprvé vysílal i z Pardubic.

Sedm jednou ranou – nový zábavný pořad. Bude to šedesát minut nelítostného boje mezi dvěma městy. Dvě města – v našem zkušebním vysílání 9.12.1965 Litoměřice a Pardubice – vybojují utkání v pohotovosti a vtípu. První utkání bude tedy na zkoušku a od 5. ledna 1966 každý první, druhý a třetí čtvrtek v měsíci zahajujeme ligu, ve které se vzájemně utkají čtyři české a dva moravské kraje. Ceny budou jako vždy hodnotné, neb jinak to ani být nemůže. Přejeme mnoho úspěchů, zvláště pak držíme palec jak Pardubicím, tak Litoměřicím, protože jsme nestranní a podplatit se nedáme. Občas. Redakce humoru a satiry (čtvrtek 19:30 – P+RPD) (Programový věstník: Československý rozhlas a televize, 6.-12. prosince 1965, 50/65, s.1)²¹

4.1.2. ORS a Světelné noviny

Aleš Voves přešel po skončení své neplacené stáže u **Ivana Ladýře** asi na konci roku 1963 do ORS. Na dva zpravodaje pražského rozhlasu nebylo v Pardubicích podle tabulek místo. **Voves** se stal vedoucím (protože jediným) redaktorem tzv. Světelných novin, které spadaly pod ORS. Jednalo se o systém žárovek na roštu, instalovaný na střeše Mléčného baru. Žárovky vytvářely po písmenkách jednotlivé zprávy. Postup byl takový, že **Voves** natočil v sedm hodin ráno na magnetofon Sonet B3 Rozhlasové noviny, vybral asi třináct zpráv a ty odnesl paní **Bártové** k vyražení do pásu.

A když paní Bártová, která ta písmenka razila jak horník v Ostravě uhlí, měla tu nesmírně únavnou práci celou naděravěnou, tak se to tam odneslo. A to se stávalo ne občas, ale zpravidla, že blbla naváděcí klapka nebo byla špatná kvalita papíru. Najednou se to začalo šmodrchat, tak se to na místě stříhalo nižkama a lepicí páskou se to opravovalo. Poškozená zpráva se už nedala obnovit a musela se vždycky vyhodit celá, protože vyhodit podstatné jméno z holé věty nejde. A ve finále už běžaly jenom dvě zprávy, lidi se chechtali, pískali, jen měli strach, aby zrovna nepískali, když se přerve zpráva, že vedoucí tajemník OV KSČ pronesl zdravici...²²

Voves se ovšem kromě Světelných novin, které po čase zanikly, věnoval i redaktorské práci v ORS.

*Tehdy se vysílalo v úterý a ve čtvrtek od jedenácti dopoledne do čtvrt na dvanáct, začínalo se znělkou Jede, jede poštovský panáček, protože asi provozovatelem toho byly spoje. To šlo pouze po drátě, na vlně vysílal jen Hradec Králové. A odpoledne se vysílalo od 16 do 16:20. To byly normální zprávy z okresu – támhle zemědělci nakopali řepu, támhle nakopali starostu... A pak ještě v pondělí od 18 do 18:15 kvůli sportovním událostem v okrese – to dělal Jirka Ráca.*²³

Voves posléze „odešel“ na vojnu, kterou sloužil v Pardubicích, a po návratu z vojny v roce 1966 přešel do Záře, okresního listu vycházejícího dvakrát týdně a sídlícího stejně jako rozhlas ve Vodákově vile. Zář byla mezitím sloučena s ORS. S rozhlasem Voves ovšem dále spolupracoval. Podílel se zejména na publicistické části dvacetiminutové relace Okresního rozhlasového studia. Tu tvořily například rozhovory, komentáře, poznámky a recenze.

Vedoucí ORS **Miroslav Kučera** se v roce 1965 stal zakládajícím členem Ústřední sekce rozhlasového vysílání národních výborů při Svazu českých novinářů (SČN) v Praze. Tím získalo pardubické studio kontakt s řadou studií v dalších městech a jeho pracovníci mnoho užitečných zkušeností. Díky tomu i díky zlepšení technického zázemí se mohli pardubičtí redaktoři začít pouštět i do náročnějších úkolů. Natáčely se například záznamy částí her VČD, hovory se známými (nejen pardubickými) herci a také rozsáhlejší reportáže. V roce 1968 získalo pardubické ORS zvláštní cenu SČN za reportáž z Libereckých výstavních trhů při příležitosti celostátní konference rozhlasové sekce.²⁴

4.1.3. Pardubičtí sportovní redaktoři

Sportovní zpravodajství a přenosy byly mezi posluchači (nejen) na Pardubicku velice populární. Obrovský podíl na tom měli i špičkoví sportovní redaktoři rozhlasu v Pardubicích i v Hradci Králové.

Už jsme se zmínili o prvním sportovním redaktorovi rozhlasu v Pardubicích **Miroslavu Klimpovi**. Asi nejvýznamnějším pardubickým (a královéhradeckým) „sportákem“ byl ovšem **Stanislav Zářecký**. Ten působil zprvu v Československém rozhlase v Pardubicích a v Hradci Králové jako reportér. V prosinci roku 1957 se stal vedoucím samostatného krajského studia Československého rozhlasu v Pardubicích. Po správní reformě v roce 1960 se však **Zářecký** vrátil do Hradce Králové, kde se postupně vypracoval na vedoucího vysílání. Už od svých rozhlasových začátků se nejvíce zajímal o sportovní reportáž. Díky své pohotovosti a obětavosti se **Zářecký** stal uznávaným externím spolupracovníkem Československého rozhlasu v Praze a dlouhá léta komentoval sportovní utkání v pořadu S mikrofonem za sportem. Byl také populárním hlasatelem na stadionech. **Zářecký** se podílel

i na různých rozhlasových soutěžích a živě vysílaných pořadech Československého rozhlasu. V srpnu 1968 se aktivně účastnil mimořádného vysílání rozhlasu v Pardubicích a v Hradci Králové (viz následující kapitola) a po roce 1968 musel rozhlas z politických důvodů opustit. Poté pracoval v propagaci státního obchodu v Pardubicích a v roce 1977 tamtéž zemřel.

Dalším významným sportovním redaktorem, který začínal v pardubickém ORS, byl **František Nerad**.

*Po vojně, když jsem přišel natrvalo do Pardubic, napsal jsem do hradeckého studia čs.rozhlasu, že bych rád zkusil komentovat sportovní utkání. Přišla mi brzy odpověď a já tehdy, tuším v roce 1961, poprvé osobně potkal nezapomenutelného Standu Zářeckého. Praktická zkouška na ligovém fotbale v Hradci patrně nedopadla, protože další vyrozumění jsem nedostal. A tak jsem mikrofon vzal do ruky až v roce 1963 na tehdejším „Gottwaldově stadionu“ při atletice. Tam tenkrát chodila celá plejáda pardubických „sportáků“ a mezi nimi i **Standa Zářecký**. Ten kromě práce v hradeckém rozhlase hlásil i na pardubickém ZS při ligovém hokeji, když hokejový oddíl předtím vypověděl kontakt s **Jiřím Rácou**. Standa na hokeji působil vlastně ve dvou funkcích, protože při každém hokeji musel po 1. třetině odbíhat do rozhlasové kabiny na západní tribuně, odkud se vysílá do relace „S mikrofonem za hokejem“. Jednou přišel za mnou s tím, abych to hlášení na pardubickém ZS dělal s ním a krátce na to mě doporučil Tesle jako svého nástupce. Takže od konce roku 1964 jsem hlasatelem na ligovém hokeji v Pardubicích. Během této praxe jsem dvakrát hlásil na pražských hokejových šampionátech, kam jsem byl vybrán vynikajícím pražským reportérem **Standou Sigmundem**. Nu, a od mikrofonu na ZS byl vlastně jen krůček k mikrofonu v pardubickém Okresním rozhlasovém studiu. Tam jsem přišel v roce 1968, ale nebylo to v souvislosti s tehdejšími událostmi. Sportovní kariéru tam skončil **Jirka Ráca**, který pak z Pardubic odešel. V pardubickém rozhlase jsem pravidelně točil pondělní sportovní vysílání, tuším, že se vysílalo vždy od 18 hodin.(...) Z pardubického rozhlasu jsem, byť jako externí spolupracovník, odešel v roce 1976. Nebylo to o mé vlastní vůli, ale to nechci rozvádět. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 5-6/1991, s. 102-104)²⁵*

Sport byl blízký i vedoucímu ORS **Miroslavu Kučerovi**.

Já jsem reportoval, když na zimním stadionu hráli basketbalisti Rudé hvězdy. To jsem byl vždycky tam, a za 10 minut šest jsem musel utíkat do Vodákovy vily, kde jsme v šest hodin začali vysílat, abych podal zprávu o tom, jak to tam probíhalo.²⁶

K přenosům ze sportovních utkání se váže i mnoho úsměvných historek. Vzpomíná zvukový mistr **Jaroslav György**:

Vysílali jsme každý zápas první ligy hokeje. Na zimní stadion vedl rozhlasový kabel. Ten stadion nebyl dostavěný, byla tam jedna tribuna volná, a tak se třeba stalo, že když Standa Zářecký reportoval hokej, tak přišla z Labe mlha. Rozhlasová kabina byla těsně pod střechou a on viděl jenom mlhu a prostor asi dva metry před brankou. Tak reportoval: „Na tom kousku ledu, co vidím, se nehraje. Není tam ani puk, ani hokejka.“ A čekal a musel mluvit, i když nic neviděl, protože šel přímý přenos. Pak když to skončilo, tak říkal: „Pánové, příště mi dejte mikrofon domů, já se na to budu dívat v televizi a budu to pro rozhlas reportovat.“²⁷

A jak se sportovní reportéři vypořádali se zimou během vysílání z nedostavěného zimního stadionu? Popisuje **Jaroslav György**:

Vymysleli jsme si takovou fintu, že jsem do té kabiny dal relé, elektrická kamínka a vždycky tak dvě hodiny před začátkem přímého přenosu jsme si dálkově z vily pustili kamna na zimním stadionu. Pak jsme mohli vysílat v tričku a v trenkách. Jen jsme měli strach, aby ta dřevěná střecha neshořela.²⁸

Poslední **Györgyho** vzpomínka se váže k technickému zázemí vysílání:

Nad středem hřiště visel hlukový mikrofon, v té době dost drahé zařízení, a protože jsme nechtěli už na každý zápas stavět mikrofon, tak jsme ho tam nechali viset. On tam vydržel asi dva roky. Ale jak se ruší led a zase se dělá nový, tak se najednou ozvala rána, my jsme tam zrovna nebyli a mikrofon spadl na led právě když se bruslilo. Roztříštil se na sto kusů a vím, že hradecký šéftechnik tehdy říkal: „Seberte mi aspoň ten kousek s inventárním číslem.“²⁹

Poznámky:

¹ Viz: Programový věstník: Československý rozhlas a televise, 1.-7. října 1956, roč. 23, č. 40.

² Jiří Ráček nastoupil do Čs. rozhlasu, studia Pardubice v dubnu 1959. Do té doby pracoval v Zemědělských novinách, odkud byl v r. 1957 propuštěn kvůli kádrovému profilu, poté znovu přijat. V roce 1959 byl pak podroben kritice za propagaci kulaka atd. V rozhlase v Pardubicích dostal přísnou důtku za kritiku socialistické soutěže a v roce 1964 byl odsud propuštěn v souvislosti se svým rozvodovým řízením. Poté pracoval v pojišťovně ve Vysokém Mýtu. Do rozhlasu znovu nastoupil od 1. ledna 1967. Pro své angažmá v srpnu 1968 byl v roce 1970 propuštěn. (Viz dopis Jiřího Ráčka z 15. května 2003, soukromý archiv A. Novákové.)

³ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.

⁴ Viz: Nesestříhaný materiál k dokumentárnímu filmu „Lidé za mikronem“, režie: Z. Nováková, scénář: A. Nováková, vydala Krajská knihovna Pardubice, 2003.

⁵ Viz: Nesestříhaný materiál k dokumentárnímu filmu „Lidé za mikronem“, režie: Z. Nováková, scénář: A. Nováková, vydala Krajská knihovna Pardubice, 2003.

⁶ Viz: Vzpomínky Miroslava Kučery, zaznamenala A. Nováková 2001.

⁷ Viz: Text Miroslava Kučery „Z historie Okresního rozhlasového studia“, soukromý archiv A. Novákové.

- ⁸ Viz: Pokyny pro vysílání zpravodajství NV rozhlasem po drátě, vydalo Ministerstvo dopravy a spojů jako přílohu k č.j. MDS 015-44497/62, SOKA, fond ONV Pardubice 1960-1990, kt. 1307.
- ⁹ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.
- ¹⁰ Viz: Rozhlasový pořad Máme hosty, 12. květen 2003, Čro Pardubice.
- ¹¹ Viz: Rozhlasový pořad Máme hosty, 12. květen 2003, Čro Pardubice.
- ¹² Dopis datován 17. 5. 2003, soukromý archiv A. Novákové.
- ¹³ Viz: Vzpomínky Aleše Vovsa, zaznamenala A. Nováková 2005.
- ¹⁴ Viz: Nesestříhaný materiál k dokumentárnímu filmu „Lidé za mikronem“, režie: Z. Nováková, scénář: A. Nováková, vydala Krajská knihovna Pardubice, 2003.
- ¹⁵ Viz: Vzpomínky Aleše Vovsa, zaznamenala A. Nováková 2005.
- ¹⁶ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.
- ¹⁷ Viz: Vzpomínky Karla Urbánka, zaznamenala A. Nováková 2005.
- ¹⁸ Viz: Vzpomínky Anny Ferencové, zaznamenala A. Nováková 2005.
- ¹⁹ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 9-10.
- ²⁰ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 9-10.
- ²¹ Viz: Programový věstník: Československý rozhlas a televise, 6.-12. prosince 1965, roč. 32, č. 50.
- ²² Viz: Vzpomínky Aleše Vovsa, zaznamenala A. Nováková 2005.
- ²³ Viz: Vzpomínky Aleše Vovsa, zaznamenala A. Nováková 2005.
- ²⁴ Viz: Text Miroslava Kučery „Z historie Okresního rozhlasového studia“, soukromý archiv A. Novákové.
- ²⁵ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1991, roč. 26, č. 5-6.
- ²⁶ Viz: Nesestříhaný materiál k dokumentárnímu filmu „Lidé za mikronem“, režie: Z. Nováková, scénář: A. Nováková, vydala Krajská knihovna Pardubice, 2003.
- ²⁷ Viz: Nesestříhaný materiál k dokumentárnímu filmu „Lidé za mikronem“, režie: Z. Nováková, scénář: A. Nováková, vydala Krajská knihovna Pardubice, 2003.
- ²⁸ Viz: Nesestříhaný materiál k dokumentárnímu filmu „Lidé za mikronem“, režie: Z. Nováková, scénář: A. Nováková, vydala Krajská knihovna Pardubice, 2003.
- ²⁹ Viz: Nesestříhaný materiál k dokumentárnímu filmu „Lidé za mikronem“, režie: Z. Nováková, scénář: A. Nováková, vydala Krajská knihovna Pardubice, 2003.

Obrazové přílohy:

Tři zaměstnanci samostatného krajevého studia Československého rozhlasu v Pardubicích v roce 1958. Zprava zvukový technik Miroš Svatoň, pozdější šéf zvukového oddělení Národního divadla, uprostřed Jan Kalhous, redaktor, první zleva vedoucí studia Stanislav Zářecký, populární sportovní reportér ve službách sportovní redakce pražské stanice Čs. rozhlasu.

Foto: soukromý archiv Ivana Ladýte

Odpočinek na schodech Vodákovy vily. Zleva Ota Stejskal, ve dveřích Miroš Svatoň.

Foto: soukromý archiv Ivana Ladýte

Miroslav Kučera, od roku 1961 vedoucí Okresního rozhlasového studia v Pardubicích.
Foto: soukromý archiv Miroslava Kučery

Tenisové kurty se nacházejí nedaleko Vodákovy vily, tehdejšího sídla rozhlasu. Ke zdejší tenisové společnosti patřil i zpravodaj Čs. rozhlasu v Praze Ivan Ladýř, v popředí v brýlích, který pro své spoluhráče z klubu připravoval dokonce parodická rozhlasová pásma (např. imitující vysílání BBC, Hlasu Ameriky nebo Radia Tokio). Druhá polovina 60. let.

Foto: Miroslav Mikulecký, archiv autora

Vlevo vpředu zpěvačka Helena Vondráčková ještě jako studentka při poslechu jedné ze svých prvních rozhlasových nahrávek v pardubickém studiu královéhradeckého rozhlasu asi v roce 1964. U mixážního pultu je zvukový technik Jaroslav György, nad ním Miroš Svatoň, od něj vpravo vedoucí hudebního oddělení Čs. rozhlasu HK Jaroslav Andrejs, vlevo vzadu tatínek Heleny, pan J. Vondráček.

Foto: Miroslav Mikulecký, ze soukromého archivu Ivana Ladýte

Další z fotografií Heleny Vondráčkové při natáčení v pardubickém rozhlasovém studiu.

Foto: Miroslav Mikulecký, ze soukromého archivu Ivana Ladýte

Zprávu předkládá Tadeus Jirka, vedoucí OŠK
zprávu zpracovala: Iva Kuberová, sekretářka.

Navrh na usnesení:

Rada ONV souhlasí se začleněním redakce
okresního vysílání rozhlasu po drátě do
redakce Zář.
Organizační opatření ke sloučení provádět
tak, aby nová redakce byla vytvořena a spu-
stěna od 1. dubna 1966.
Rada jmenuje do funkce vedoucího redaktora
soudruha Václava Votřela, dosavadního re-
daktora časopisu Zář.

Důvodová zpráva:

Sloučení obou redakcí navrhujeme v rámci zjednotnění a na základě do-
poručení ideologického oddělení ÚV KSČ. Vytvoření jednotné redakce re-
dakce Zář a rozhlasu v Pardubicích dojde k operativnímu využití
práv, které jednotliví redaktori získávají a k neekonomické administ-
rativní a hospodářské buce práce redakce zjednotěna.

Redakce časopisu Zář byla dosud řízena odborem pro vnitřní věci ONV.
Pracují zde dva redaktori a jedna administrativní síla. Rozpočet na tři
čtvrtletí roku 1966 činí:

mzdy + odměny	53.000,- Kčs
finanční náklady	5.300,-
cestovné	200,-
všechná práce v sl. 6.000,-	
všechná výdaje	60.000,-
celkem	65.000,- Kčs

Příjem, který je vázán na rozpočet ONV Kčs 40.000,-

Redakce okresního vysílání rozhlasu po drátě je spravována odborem
školství a kultury a pracují zde redaktor a dvě techničky. Celkový rozpočet
na rok 1966 je: ~~XXXXXX~~

mzdy + odměny	60.300,- Kčs
finanční náklady	6.000,-
cestovné	3.000,-
všechná výdaje	40.000,-
práce a služby	12.000,-
celkem	121.300,-

Začleněním okresního rozhlasového studia do redakce Zář nedojde k žádným
personálním změnám. Všechny hospodářské vedoucí redaktora Zář, který bude
odpovídat za ideový obsah, úroveň činosti a hospodářskou stránku celé
redakce. Dále ~~zde~~ budou pracovat další dva redaktori, 2 techničky a jedna
hospodářka. *by Jirka*

Nová redakce bude spravována odborem školství a kultury a rozpočet na rok
1966 činí:

výdaje celkem	186.300,- Kčs
příjem	40.000,- Kčs
Celkový schodek je tedy	146.300,- Kčs

Zpráva o sloučení redakce Zář a ORS.

Foto: repro Státní okresní archiv Pardubice, karton 1308

5. Rok 1968 ve Vodákově vile

S příchodem obrodného procesu, který vešel do dějin jako Pražské jaro 1968, se všeobecně zvýšil zájem o politické dění. To se projevilo i v rozhlasovém vysílání. Příspěvky pardubického zpravodaje Československého rozhlasu v Praze se už nevěnovaly v takové míře zajímavostem a „oddechovým“ tématům. Místo toho natočil **Ivan Ladýř** například rozhovor s předsedou pardubického ONV dr. Josefem Loskotem s celou řadou jeho argumentů o zbytečnosti krajů a návrhem na zrušení krajských národních výborů. (Loskot byl údajně první v republice, kdo prosazoval zrušení Východočeského kraje.) Dalším památným příspěvkem bylo interview s předsedou Státní plánovací komise a zároveň poslancem za Pardubice ing. Otakarem Šimůnkem, který doporučil svému příteli prezidentu Antonínu Novotnému, aby odstoupil z funkce.¹

Z léta 1968 pochází i následující vzpomínka **Aleše Vovsa**.

Jel jsem do Holic, kde jsem si sedl před tamní Holubovo muzeum s transparentem: Jsem proti obrodnému procesu, protože nechci zánik socialismu. A sbíral jsem ohlasy od lidí – v té době tam byli turisté z celé republiky.

Ze střetu s holickou policií vyvázl **Voves** nakonec bez úhony, ovšem druhý den musel jet do Československé televize v Praze, a tam svou „protisocialistickou demonstraci“ vysvětlovat.² I toto pravděpodobně přispělo k jeho pozdějšímu zákazu vysílat ve Východočeském kraji.

5.1. Mimořádné vysílání rozhlasu v Pardubicích v srpnu 1968

Vpád vojsk Varšavské smlouvy byl pro většinu obyvatel Pardubic ledovou sprchou. Vždyť ještě 20. srpna se v Září psalo o zvířátkách na pardubické veteríně a na titulní straně vyšel materiál Josefa Pěkného, člena OV KSČ, s příznačným názvem Na prahu nové etapy... Okamžitě po příchodu „bratrských“ vojsk do Československa v noci z 20. na 21. srpna začala mobilizace všech rozhlasových pracovníků v Pardubicích. Nezáleželo na tom, kdo spadal pod ORS, kdo pod Východočeský rozhlas Hradec Králové a kdo pod pražskou redakci. Každý z nich se snažil co nejrychleji dostat do budovy Vodákovy vily, kde se převážná část mimořádného vysílání připravovala.³ V pardubickém studiu Východočeského rozhlasu a v Okresním rozhlasovém studiu se tak během několika hodin sešli redaktoři, technici, herci z Východočeského divadla i lidé jiných profesí, kteří prostě chtěli pomoci. Ani pamětníci si už dnes nevzpomenou na jména všech zúčastněných. Jisté je, že u mikrofonu ve Vodákově vile se během mimořádného vysílání střídali **Ivan Ladýř**, **Miroslav Kučera** a herec **Alexej**

Gsöllhofer. Z toho se stal hlasatel vlastně náhodou. Původně chtěl totiž **Gsöllhofer** v rozhlasu jen zjistit informace o svém synovi, který byl s Dismanovým souborem na táboře v Broučkově pod Ještědem.

*Volal jsem Ladýřovi, aby mi zjistil dálkopisem, co s dismančaty je. Ivan mi řekl, že nemá čas, abych přišel do rozhlasu a zjistil si to sám, no a pak už jsem tam zůstal celých devět dní. Jen jednu noc jsem spal doma.*⁴

K mixážním pultům v režii zasedli **Jiřina Töpková** a později **Miroš Svatoň**. Manželka **Ivana Ladýře Ludmila**, odborná pracovnice Východočeského muzea, požádala ráno 21. srpna o uvolnění z práce, malou dceru dala na hlídání k babičce do Prahy a spěchala do rozhlasu. Tam spolu s **Janou Prunarovou** (zaměstnankyní Parku kultury a oddechu, která přišla do Vodákovy vily zpívat s Vysokoškolským uměleckým souborem⁵ a už zde zůstala) brala telefony a psala zprávy, které šly okamžitě do éteru.⁶ Na vysílání z Pardubic se podíleli i zaměstnanci královéhradeckého rozhlasu **Stanislav Zářecký**, který bydlel v Pardubicích, a zvukař **Jaroslav György**⁷. Chvíli ve Vodákově vile pobyl moskevský zpravodaj Československého rozhlasu **Vladimír Brabec**, který se právě vracel do Pardubic za rodiči. Výborně se osvědčila i spolupráce s kolegy novináři ze Záře (která v době od 21. do 27. srpna vycházela někdy i dvakrát denně) – například šéfredaktorem **Oldřichem Rajmanem** a redaktory **Mílou Shejbalovou**, **Alešem Vovsem** a **Bohumilou Umlaufovou**.

5.1.1. Fungování mimořádného vysílání

První den (tj. 21. srpna) se z Vodákovy vily vysílalo pouze po drátě. Až poté přijel z Prahy mistr zvuku **Miroš Svatoň**, který napojil Pardubice na celostátní štafetu „svobodných vysílačů“. Pevné časy najednou přestaly platit, vysílalo se podle potřeby, a to i ve večerních a nočních hodinách, ovšem mimo důležité pořady Československého rozhlasu. **Miroslav Kučera** dodává:

*Prostě jak jsme dostali důležitější zprávu z Pardubic nebo jinde z okolí, byla hned odvysílána. Cenzura v té době samozřejmě neexistovala. Jen jsme si třeba zpětným zavoláním zprávu ověřili, protože byla také spousta dezinformací. V běžném obsazení jsme nemohli stačit na vysílání téměř nepřetržitě a tak jsme neustále hledali spolupracovníky. (Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 9-10/1990, s. 232)*⁸

Vše se uskutečňovalo živě a zpočátku až s naivním utajením. Jednotlivé vysílače se hlásily pod různými čísly a kódy. Například Bratislava jako „mesto na Dunaji“, Pardubice jako „svobodný legální vysílač Československého rozhlasu, pracoviště číslo čtyři“.⁹ Vůbec nevadilo, že po konspirativním ohlášení následovala zpráva: *V Pardubicích byl dnes*

*odpoledne celkem klid*¹⁰ Později však redaktorům „otrnulo“ a ti se hlásili svými celými jmény. Utajení měla údajně podléhat i Vodákova vila jako sídlo rozhlasu. Vzpomíná **Alexej Gsöllhofer**:

*Přes noc zmizela z budovy cedule „Československý rozhlas“ a místo ní tam byla nová s nápisem „Dětské jesle“. Na zahradě se objevily šňůry na prádlo s plénkami a dětskými šatičkami. To prý byla práce **Mirka Čípy**, tehdy ředitele Parku kultury a oddechu. Objevili se dva příslušníci SNB¹¹ k naší ochraně. Museli svléknout uniformu, protože jesle a SNB to nešlo dohromady. (Ivan Ladýř: c.d., s. 231)¹²*

Nutno dodat, že většina těch, kteří vysílání z Pardubic připravovali, neopouštěla ani v noci Vodákovu vilu a spala na improvizovaných lůžkách ve střížně. Ani když se situace asi po třech dnech trochu uklidnila, neodcházeli redaktoři (profesionální i amatérští) domů a vydrželi po celý týden kontinuálně oslovovat posluchače.

5.1.1.1. Obsah mimořádného vysílání

A co se vlastně vysílalo? To už dnes také přesně nikdo nedovede říci a záznamů se dochoval jen mizivý zlomek. Ovšem podle vzpomínek pamětníků to byly hlavně rezoluce, výzvy, informace o událostech okresního i celostátního významu, reakce ze zahraničí, komentáře, závažné rodinné vzkazy a zprávy o pohybu okupačních vojsk na Pardubicku.

Právě pro tyto potřeby zajistil ortoped MUDr. **Jan Čmolík** dvě nebo tři sanitky, který byly na výpadevých silnicích, a pomocí dálkových vysílaček podávaly do studia zprávy o aktuálním dění. Sám **Čmolík** pak sanitky jako dispečer řídil.¹³

Jeden z mála dochovaných pásků s nahrávkou útržků mimořádného vysílání z Pardubic to potvrzuje:

*Polské jednotky v blízkosti Pardubic se utábořily v blízkém lese u Svítkova, kde hodlají přestát tuto noc. Kromě obrněných vozů je zde dvacet tanků.*¹⁴

Polské vojáky pod Kunětickou sledoval královehradecký redaktor **Stanislav Zářecký**:

Vcelku po celé cestě byl naprostý klid. Teprve v prostoru pod Kunětickou horou jsme potkali kolonu asi osmi vojenských spojovacích aut, plně obsazených polskými vojáky, kteří se však chovají naprosto netečně k tomu, co se kolem nich děje. Pak jsme se stavili v prostoru polských vojáků, kteří jsou pod Kunětickou horou, je tam také cirka asi deset spojovacích vozidel plně obsazených, kde s těmito polskými vojáky hovořili naši občané Pardubic. Viděl jsem řadu rozporností v těchto projevech polských vojáků. Většina z nich, těch prostých vojáků, se domnívá, že jsou na nějakých manévrech, že jsou na cvičení. Naprosto nedovedou pochopit, že snad československý lid je nevíta tak, jak si představovali. Nedovedou si

*představit, že napáchali takové škody, které se budou těžko morálně napravovat. Důstojníci polské armády se chovají už trošičku odměřeněji vůči nám. Jak s váma hovořili naši kolegové přede mnou, ti všichni tuto rozpornost především v jednání polských vojáků a důstojníků vidí. Jinak v Pardubicích je naprostý klid, stejně tak i v ulicích krajského města Hradce Králové, i když tyto ulice jsou plné lidí. Je to pochopitelné. Přátelé, každý chce si svůj názor vyslovit, postavit se jednoznačně za podporu naší vlády vedené soudruhem Černíkem, prezidentem republiky soudruhem Svobodou a dalšími. Pochopitelně všichni sympatizují a to jsme viděli nesčíslněkrát napsáno na silnicích, na transparentech: Stojíme pevně za Svobodou a Dubčekem. To je, myslím, nejlepší odpověď na okupaci, která dnes náš kraj a celou republiku postihla.*¹⁵

Pohyb vojáků na Pardubicku mapovali také **Aleš Voves** s **Vladimírem Brabcem** (ve **Vovsově** spartaku). Ti sledovali i vlak se sovětskou rušící technikou. Jeho osud popisuje **Alexej Gsöllhofer**:

*Na jaře 1968 bylo cvičení RVHP a při odjezdu si prý v Mochově Rusové uschovali nějaká zařízení. Prý to byly rušičky s velkým dosahem a vysílačky. A právě onen slavný vlak pro ně jel, aby je zprovoznil. Dostali jsme o tom hlášku z nádraží, tak jsme je požádali, aby ten vlak nepustili dál. Nádražáci ale přišli s lepším nápadem. Vlak pustili na cvičnou dráhu a tam jezdil neustále dokola asi dva dny. V jednom domku nedaleko dráhy jedna čistotná paní, prý to byla hradlařka, pověsila na šňůru prádlo a mezi tím manželovy červené trenýrky. Když si voják, který hlídal vlak všiml, že kolem červených trenýrek jedou už asi popáté, udělal alarm a na nádraží v České Třebové museli pustit vlak na trať. Ihned volali do Pardubic na nádraží a odtamtud k nám. Radili jsme se a domluvili se, že pusť vyšší napětí do trolejů, dojde ke zkratu a vlak zastaví. Ještě jsme jim radili, aby vlak zastavili někde uprostřed lesa. Tak se taky stalo a víc jsem o vlaku neslyšel.*¹⁶

Právě tohoto vlaku se týká i další dochovaný příspěvek:

*Žádáme soudruhy železničáře, nejen z České Třebové, ale po celé trati na Prahu, aby nedopustili, aby projel vlak, který veze přístroje na odhalení a rušení svobodných vysílačů Československého rozhlasu a televize. Soudruzí železničáři, velmi vás prosíme, nenechte tento vlak, který veze z Moskvy přístroje, které mají znemožnit naši činnost a vaše pravidelné informování, dojet do Prahy.*¹⁷

Lidé v pardubickém rozhlasu měli během mimořádného vysílání skutečně výjimečnou pozici. Na jednu velmi pernou chvíli vzpomíná **Alexej Gsöllhofer**:

Nejhorší můj zážitek byl, když nás volalo letiště, že na jeho plochu chtějí přistát sovětské vrtulníky a chtěli vědět, jestli je mají sestřelovat. V tu chvíli jsme si uvědomili, že když

řekneme ano, rozpoutá se válka. Uvědomili jsme si tu zodpovědnost (...). Navíc blízkost Sentina. Zapřísahali jsme velícího důstojníka, aby jim v přistání nebránil. Hovořili jsme o omylu, který Dubček s prezidentem Svobodou jistě diplomatickou cestou vyřeší. (Ivan Ladýř: c.d., s. 231-232)¹⁸

I tato dramatická situace se odrazila ve vysílání.

Máme tu zprávu z Pardubicka. Při dalším jednání představitelů pardubického okresu se sovětským a polským velitelem, tlumočil jim předseda Okresního národního výboru v Pardubicích dr. Josef Loskot, že nejsou ve městě vítáni, a žádal je, aby se kolony Pardubicům vyhnuly. Oba velitelé slíbili, že budou tento požadavek respektovat. Protože posádka pardubického letiště odmítla technickou pomoc sovětským letcům, musí si sovětsí letci řídit přistávání letadel rádiem ze svého letadla. Před chvílí přistál na pardubickém letišti vrtulník MI 6, ze kterého vystoupilo asi osmdesát mladých vojáků, kteří byli přesvědčeni, že přijeli na cvičení. Když se naši letci ptali, proč tady vlastně jsou v úloze agresorů, tomu že my nerozumíme, tak té otázce zase nerozuměli sovětsí vojáci. V těchto chvílích probíhá na pardubickém letišti velká přesvědčovací akce, jak to vlastně je.¹⁹

5.1.1.2. Atmosféra ve studiu

Na chvíle strachu ve Vodákově vile vzpomíná Ivan Ladýř:

*Strašné bylo, že se nesmělo svítit, bylo zatemněno, svíčka plápolala a teď do toho nějaký telefon: Jedou na vás Rusové. Zamkněte se!*²⁰

Doplňuje Miroslav Kučera:

*Volali lidé z Pardubic, ať si dáme bacha, že na nás jedou. Jedni nás varovali a druzí zas, že už konečně budeme zticha a dáme pokoj, až nás najdou. To víte, trochu jsme se báli, ale snažili jsme se to překonat. Věděli jsme, že je potřeba dávat lidem informace, aby věděli, co a jak.*²¹

Vše prožívala také Ludmila Ladýřová:

*Ale ono se opravdu vůbec nevědělo – oni mohli skutečně přijet a všechno rozstřílet. To nikdo z těch lidí, kdo tam byl, nevěděl, jestli se toto stane nebo ne. To bylo právě to obrovské, že o tom nikdo nepřemýšlel. Bylo to prostě tak spontánní, že všichni řekli: Buď to přežijeme, nebo ne. A víc se tím nikdo netrápil. Lidé nám telefonovali: Vydržte, myslíme na vás, jsme s vámi. To bylo tenkrát takové heslo: Jsme s vámi, buďte s námi. Nedá se na to zapomenout. Fakt to bylo obrovské.*²²

Je pravda, že mnoho lidí osazenstvu rozhlasu nezištně pomáhalo. Z hotelů, restaurací i Pozemních staveb putovaly do Vodákovy vily várnice s jídlem, lidé nosili cigarety, kávu,

dokonce pekáč buchet. Další pak spravili **Vovsovo** auto, aby se mohlo využít při informování z terénu, pošta zajistila čtyři televizní přijímače...Tisíce lidí do rozhlasu také dodávaly zprávy, rezoluce, ale psaly i verše a děkovné dopisy. Např. do studia Československého rozhlasu v Hradci Králové přišlo téměř osm tisíc dopisů, z čehož velké procento vyjadřovalo dík i rozhlasu v Pardubicích. Posluchači psali s otevřeným srdcem a uváděli kromě plného jména i své adresy. Protože však panovala obava z toho, že by tyto dopisy bylo možné později zneužít, tak byla většina korespondence spálena. Část z nich se ovšem dochovala v prepisech, ovšem už bez osobních údajů pisatelů.²³

5.1.1.3. Technická stránka vysílání

Otázkou dodnes zůstává, kudy signál z Pardubic šel. Přes Hradec Králové? Přes Prahu?

Odpověď však nezná ani **Miroš Svatoň**:

Pokyny jsme dostávali od lidí, jejichž hlas jsme za těch pár dnů důvěrně znali, ale jméno nikoho na obou koncích drátu nezajímalo. Jestli to bylo z Prahy nebo Plzně, jak se později říkalo, to snad už dnes ani není podstatné. (Ivan Ladýř: c.d., s. 233)²⁴

Ovšem když neznámý hlas řekl: *Pardubice, za pět minut jedete*, mohli si být všichni jistí, že je v tu chvíli slyší nejen celá republika, ale i posluchači v zahraničí.²⁵

Jiří Ráček doplňuje:

Na pardubickém letišti byl instalovaný obrovský vysílací stožár Varšavské smlouvy. Další stožár se v srpnu odvezl k Hlinsku do lesů, tam byl ukotven, takže nebyl zvenku vidět. A to, co se v Pardubicích natočilo, se přenášelo přes ten vysílač. Taky se využila rušička, která byla za Litomyšlí, a ta místo toho, aby rušila vysílání, ho přenášela ještě dál. Takže nás tenkrát slyšeli po celém světě.²⁶

K propojení jednotlivých stanic Československého rozhlasu v srpnu 1968 ještě **Miroš Svatoň** dodává:

Když už bylo dávno po srpnu, tak se mnoho zahraničních expertů, kteří navštívili Československo, ptalo, jak je možné, že to tak dokonale fungovalo. Podle jakého připraveného plánu na sebe ta jednotlivá studia navazovala. A nemohli pochopit, že všichni ti zasvěcenci, kteří u toho tehdy byli, neměli žádný plán. To jelo silou vůle. Ta skupina nadšenců a lidí, kteří byli doslova ohromeni vpádem vojsk, se prostě dokázala po telefonech, aniž by se jednotliví lidé znali, aniž se viděli, dohodnout a zorganizovat to vysílání tak, že fungovalo lépe, než když ho dělá někdo přesně podle nějakého plánu. Takže chvíli vysílala Plzeň, chvíli Brno, chvíli Ostrava, chvíli Pardubice, chvíli Hradec...A vždycky jsme se jen několik minut předtím přes linky, které nám spojili spojaři – ti byli ohromní -, dohodli, že teď půjdou tito, a nikdo

neprotestoval, že chce jít dříve nebo později. Ne, jedině tehdy, když byla nějaká důležitá zpráva, například z odletu delegace nebo když se zase chystala nějaká oficiální prohlášení, tak ta dostala přednost. Ale jinak to fungovalo jenom díky tomu obrovskému nadšení všech zúčastněných – ať to byli redaktori, hlasatelé, technici, ale i lidi mimo...²⁷

5.1.2. Konec mimořádného vysílání

Oč větší vzepětí sil znamenalo mimořádné rozhlasové vysílání, o to větší zklamání přišlo 27. srpna 1968. Delegace československých politických představitelů se vrátila z Moskvy s podepsaným ordelem pro sebe i celou republiku, mimořádné vysílání skončilo a vše se postupně vracelo do starých, i když trochu zúžených kolejí.

Těch sedm dní trvalo snad sedmdesát let nebo sedm vteřin? (...) Potom jsme slyšeli v rozhlase Alexandra Dubčeka, který se slzami v hlase oznámil, že všemu je konec, vzpomíná Alexej Gsöllhofer. (Ivan Ladýř: c.d., s. 232)²⁸

Myslím, že jsme taky brečeli a naše závěrečná slova byla: „Tak a je to v pr....!“ Pak jsme všechny materiály, které by mohli někoho kompromitovat, spálili, doplňuje Gsöllhofer v dopise.²⁹

Ludmila Ladýřová vydržela v rozhlase také až do konce mimořádného vysílání. Jaká byla tehdy ve Vodákově vile atmosféra?

Tam to vypadalo, jako když to pokropíte z kulometu. Všichni jsme se úplně sesypali, nikdo tomu nemohl věřit. A pak, když se lidi trochu dali dohromady, nevím odkud ten pokyn přišel, že se musí lidem říct, aby zachovali klid.³⁰

To potvrzuje i **Ivan Ladýř**:

Později nám při různých pohovorech často vyčítali, „že jsme štváli lidi“ do nepromyšlených a velmi unáhlených akcí, které mohly mít tragické následky. Opak je však pravdou. My jsme je převážně uklidňovali.

Nejhorším obdobím byl čas návratu naší delegace z Moskvy a těsně před tím, když se její očekávaný příjezd stále zdržoval. Už napřed jsme tušili, že se může vrátit s výsledkem, s nímž nebude souhlasit nikdo, i když nadále jsme všichni za naší delegací stáli a věřili jí.

Úryvek z tehdejšího **Ladýřova** rozhlasového komentáře přiblíží ony hodiny asi nejlépe:

Dnešní noviny v kraji, konečně i vysílání rozhlasu, přijímají tady lidé s rozpaky. Volají nás do studia. „Vyzýváte ke klidu, jak můžete mít to svědomí už začít vyklízet pozice?“

Volají jiní: „Nechte už toho konečně, nemá to cenu. Kdo vám dal právo riskovat rozboření našich domů a smrt našich dětí...? Ano, v těchto chvílích každý novinář bere do ruky pero a usedá k mikrofonu s nesmírnou odpovědností. Ví jen jedno: nesmíme torpédovat snahu našich

představitelů prosadit alespoň něco z toho, co by vrátilo z části poměry u nás do normálních kolejí, normálních, s velmi malým „n“. (Ivan Ladýř: c.d., s. 234)³¹

Ivan Ladýř uzavírá své vzpomínky:

Jedno ale srpnové vysílání tady dokázalo bezpečně, že když bylo potřeba, tak ani poražené topoly ani naměřená hladina hluku nezabránila „náročnější rozhlasové práci“, ani tomu, aby hlas pardubického studia nebylo slyšet až někde na Balkáně. (Ivan Ladýř: c.d., s. 235)³²

Redaktoři i spolupracovníci pardubického rozhlasu, kteří se ve dnech 21. až 27. srpna 1968 podíleli na mimořádném vysílání a prožili ve studiu několik velmi vyčerpávajících dnů, se po projevu Alexandra Dubčeka vesměs vrátili domů. Jen někteří zůstali ještě asi den v ORS, odkud vysílali po drátě a kde likvidovali potenciálně kompromitující materiály. Přestalo se vysílat přes síť a vysílání ORS bylo opět omezeno na dvě až tři relace týdně.

5.1.3. Další osudy těch, kteří se na mimořádném vysílání z Pardubic podíleli

K závěru mimořádného vysílání z Vodákovy vily se váže vzpomínka **Alexeje Gsollhofera**:
*Asi den předtím, než to všechno skončilo, volali mi telefonem ze „Socialistické akademie“ a žádali, abych k nim ihned přišel. Uvedla mě starší elegantní dáma do kanceláře, kde seděli asi čtyři páni v oblecích a s kravatami. Povstali, když jsem vstoupil a potřásli si se mnou rukama a představili se. Potom mi nabídli skleničku a rovnou mi řekli, že budu asi mít v budoucnu potíže a že by bylo nejlepší, kdybych i s rodinu emigroval. Ihned jsem dostal pas i s mojí fotografií, kde ji vzali nevím, s vízem do celého světa a k tomu šek na sto dolarů, prý jako zálohu. Byl jsem zmatený, do toho vtrhl do kanceláře **Ivan Ladýř** a že musím zpět do rozhlasu. Pánům se omluvil, pas i šek jsem strčil do kapsy a odešel s Ivanem. Potom mi řekl, že měl o mě strach. Když jsem se po operaci vrátil do Pardubic, ihned jsem šek odevzdal opět těm pánům a na vízum jsem v létě odjel do Itálie. Při zpáteční cestě mi pas na celnici zabavili. Jednoho z těch pánů jsem pak potkával na ulici, vím, jak se jmenuje, ale nikdy jsme se k sobě nehlásili.*³³

Díky **Miroslavu Kučerovi** o sobě dal pardubický rozhlas ještě vědět v posledním zářijovém týdnu roku 1968, kdy Pardubice navštívila šestičlenná delegace ze švédského města Skelleftea. Nemalý podíl na úspěchu celé akce mělo ORS a především jeho šéfredaktor:
S předsedou Národního výboru jsme jeli do Prahy na letiště pro tu švédskou delegaci a když jsme tam přijeli, tak já jsem neznal primáře Vykydala z pardubické nemocnice a on neznal mě. Tak jsme se zdravili, on mě německy, protože se domníval, že jsem členem delegace. Potom jsem Švédy doprovázel po celou dobu, co v Pardubicích byli, a v rozhlase o nich bylo

*plno zpráv. Bydleli v hotelu Grand. Já měl do Švédska také letět, ale nakonec to zrušili. Potom, asi v sedmdesátém roce se ta družba přerušila.*³⁴

Poslední ozvěnou Pražského jara a léta v Pardubicích bylo udělování okresních cen a čestných uznání k 50. výročí vzniku republiky. Na slavnostním zasedání 29. října 1968 ve Východočeském divadle je uděloval dr. Josef Loskot, předseda pardubického ONV. Mezi oceněnými byl například herec VČD **Petr Skála** (který mj. spolupracoval s rozhlasem v kritických srpnových dnech) nebo sbormistr ing. Vlastislav Novák. Cenu za publicistiku získaly kolektivy redakce Záře a rozhlasu Pardubice.

(...) Cena kolektivu redakce Záře, který koncem srpna pracoval ve zcela mimořádných podmínkách a dokázal Zář vydávat jako deník, aby byla zajištěna plná informovanost občanů v okrese. Redakce přispěla k upevnění jednoty lidu v době, kdy to bylo nejvíc třeba.

*(...) Cena kolektivu Rozhlasu Pardubice, neboť koncem srpna plnil stejné a stejně úspěšně úkoly jako redakce Zář. (Okresní ceny a čestná uznání, 1. listopadu 1968, 96/9-24, s. 1 a 3)*³⁵

Ovšem úroveň rozhlasového vysílání v Pardubicích začala postupně upadat.

Obsah byl stále více sešněrován a ztrácel na pestrosti a zajímavosti. Když byl pak jmenován novým šéfredaktorem Záře **Ladislav Roubínek**, který přišel z královéhradecké Pochodně, blížilo se vysílání ORS ke svému konci. **Roubínek** začal využívat toho, že ORS bylo součástí Záře. **Miroslav Kučera** jako šéfredaktor ORS musel například chodit na korektorské práce Záře do tiskárny. Bylo mu zakázáno účastnit se schůzí Ústřední sekce Svazu českých novinářů, jejíž byl předsedou, a tím skončily rozsáhlé styky s mnoha dalšími ORS a se SČN.

*Už jsem nesměl jezdit do Prahy, chtěl tam jezdit ten Roubínek, tak jsem mu říkal, že by nejdřív musel něco vědět o rozhlase. Takže jsem tam nejel ani já, ani on, naštěstí.*³⁶

A jak tedy nakonec dopadlo několik z těch, kteří v kritických dnech složili v rozhlasovém studiu a v redakci novin podle slov **Miroslava Kučery** novinářskou maturitu nebo spíš doktorát?

Alexej Gsöllhofer se po komplikované operaci žaludečního vředu (na kterou čekal od konce srpna do 17. ledna 1969) a rekonvalescenci vrátil do divadla. Vypráví:

*Byl jsem u mnoha prověrek, a protože jsem po operaci velice zhubl a měl špatné nervy, u poslední prověrky jsem na ně začal křičet. Kde jste byli, když to začalo, proč jste nám nepřišli poradit, proč jste byli zalezlí na chatách a teď si najednou hrajete na chytrý? Pak jsem se otočil a bouchl za sebou dveřmi. Potom jsem nesměl do rozhlasu asi na pět let. Jenom chování mých kolegů a kolegyně v divadle se nezměnilo a musím se přiznat, že mi hodně pomohli.*³⁷

Ivan Ladýř musel rovněž opustit rozhlasovou profesi:

Přišel telegram, že se mám druhý den ráno přijít hlásit u šéfredaktora v Praze. Tam v kanceláři seděl právník, pak mi někdo říkal, že to byl prokurátor od procesu, a ten mi přisunul dvě obálky a říkal: Přečtěte si to a podepište to. První byla: Výpověď pro ztrátu důvěry podle nějakého paragrafu dvacet a druhá byla: Žádost o rozvázání pracovního poměru dohodou. Tak jsem podepsal to druhé. To bylo asi 30. prosince 1969. Pak jsem tedy úpěnlivě sháněl místo jako mnoho jiných. Zachránil mě Miroslav Mikulecký, ten mě poslal do Plynostavu. Zrovna se začínal stavět tranzitní plynovod, a tím pádem přijímali tisíce lidí. Tam jsem se tedy na čas ztratil³⁸

Ludmila Ladýřová dodává:

Spousta lidí - oni to asi mysleli v dobrém - říkalo mému muži a jistě i mnoha jiným: Hele, když bude potřeba, když tě vyhodí, přijď. Vždycky se nějaké místo najde. No a pak se mu ti lidé opravdu vyhýbali. Měli strach, já jsem se jim nedivila, jen to bylo člověku líto.³⁹

Miroslav Kučera měl s rozhlasem smlouvu do konce roku 1970 a díky místopředsedovi ONV Bohumilu Šilhánkovi mohl v lednu 1971 podat výpověď, aby nebyl propuštěn. Následně samozřejmě nemohl najít žádnou práci.

Nastávající manželka pracovala u potravin a tam jsem dostal místo inventurníka. Dělal jsem tedy pro mě dost podřadnou práci, jezdil jsem po prodejnách a sepisoval zboží. Dostával jsem za to asi tisíc korun. K rozhlasu jsem se vlastně už nedostal. Ještě jsem posílal pár věcí do královéhradeckého rozhlasu, ale to bylo všechno. Měl jsem smlouvu, že musím za měsíc poslat patnáct zpráv a měl jsem za to přibližně 300 korun.⁴⁰

Aleš Voves sice dostal zákaz rozhlasového vysílání ve Východočeském kraji, ale normalizátoři zapomněli, že byl zároveň externím zaměstnancem pražského Mikrofóra a do celostátního vysílání zatím promlouvat mohl.

Já jsem třeba vysílal Mikrofórum z Hradce Králové, ale nesměl jsem do budovy, tak mi z Prahy poslali přenosový vůz, karkulku, a vysílali jsme z hotelu Avion, což je asi 60 metrů od rozhlasu. Tam jsme si najali pokoje a udělali hlasatelnu. Pak jsme měli vysílat Mikrofórum i z Pardubic, na dvorek Vodákovy vily přijel ten červený přenosový autobus a hlasatelnu jsme měli u Ladýře. Hosty pořadu měli být architekt Miroslav Řepa a varhanní virtuóz Vašek Rabas. Všichni už tam byli a najednou asi půl hodiny před začátkem přijel z Prahy ředitel Mikrofóra a zároveň můj spolužák z gymnázia Jarda Knotek s tím, že ten zákaz už došel až do Prahy a že to Mikrofórum odvysílá za mě...

Aleš Voves pokračuje:

Na konci roku 1969, když mě vyhodili z rozhlasu, tak jsem asi půl roku hledal práci. A navzdory tomu, že byla zakázána nezaměstnanost, tak mě nikdo nestíhal, ale také nikdo mě nechtěl nikam přijmout. A pak jednoho krásného dne mně volal jistý Ladislav Roubínek, nový šéfredaktor Záře a rozhlasu. To bylo tak: Když se na začátku roku 69 volil v Hradci nový výbor krajské pobočky svazu novinářů, tak on kandidoval na normalizačního předsedu nebo místopředsedu východočeské pobočky. Já tam byl také a všichni hlasovali pro, jen jediná Dana Pražanová a já, který jsem seděl hned před ním, jsme hlasovali proti. A on mi říkal, že věděl, že minimálně 60 % je proti, ale všichni radši zvedli ruku. Tak on si tehdy vymohl na vedoucím tajemníkovi KV KSČ v Hradci Františku Tesařovi, že si mě vezme zpátky do redakce v Pardubicích, protože nejsem zákeřný, že mu nikdy nevrazím kudlu do zad, protože jsem hlasoval proti němu a věděl jsem, že sedí za mnou a že mě vidí. Takže ten mě z toho vytáhl.⁴¹

Voves byl tedy zaměstnán v Záři a částečně spolupracoval s novým a naprosto nezkušeným pardubickým zpravodajem Československého rozhlasu v Praze Janem Jeníkem, údajně nevlastním synem ředitele Československého rozhlasu Karla Hrabala. Ten podával na oplátku Vovsovi informace, jaká je perspektiva jeho oficiálního návratu do rozhlasu. Zákaz vysílání trval nakonec asi do roku 1974, kdy Aleš Voves nastoupil do redakce Československého rozhlasu v Praze.

Poznámky:

¹ Viz: Vzpomínky Ivana Ladýře, zaznamenala A. Nováková 2000.

² Viz: Vzpomínky Aleše Vovsa, zaznamenala A. Nováková 2005.

³ Podle vzpomínek Miroslava Kučery se asi dva dny část vysílání uskutečňovala z místnosti v hradbách pardubického zámku a také z vojenského zařízení na severu okresu asi 20 kilometrů od Pardubic. Pak se M. Kučera vrátil do Vodákovy vily a podílel se opět na mimořádném vysílání odtud.

⁴ Viz: Dopis Alexeje Gsöllhofera, Polesí, 31. srpna 2001. Soukromý archiv A. Novákové.

⁵ Sborník Vlastislav Novák v roce 2002 zavzpomínal: *Náš Vysokoškolský umělecký soubor měl na 22. srpna připraven speciál Aeroflotu na Ruzyňském letišti, odkud jsme měli letět na Jaltu na koncertní turné. Najednou mi o půl jedné v noci 21. srpna volala jedna členka, která byla shodou okolností v Krkonoších na hranicích, že tam stojí tanky a právě překračují naši hranici. Mě to strašně ranilo, protože jsme měli spoustu přátel z Moskevského akademického sboru, se kterým jsme měli mít to turné společně. Tak jsem napsal oficiální telegram do Moskvy „My nikakda nechatím k vám přijíchat“ - pak mi to bylo také mockrát ometáno - no ale s touto větou jsme šli do rádia a zazpívali skladbu Pamjatnik Puškina, který byl takovou oslavou ruského kultu a zároveň protesti proti tomu, co oni udělali kultuře. Takže jsme touto cestou spontánně vyjádřili svůj názor.*

⁶ Viz: Vzpomínky Ludmily Ladýřové, zaznamenala A. Nováková 2000.

- ⁷ Viz: Vzpomínky Aleše Vovsa, zaznamenala A. Nováková 2005.
- ⁸ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 9-10.
- ⁹ Podle vzpomínek A. Gsöllhofera se Pardubice hlásily pod kódem Vltava 5.
- ¹⁰ Viz: Vzpomínky Ivana Ladýře, zaznamenala A. Nováková 2000.
- ¹¹ Podle neznámého pardubického pamětníka hlídal rozhlas v srpnu 1968 člen VB Svoboda z Čivic.
- ¹² Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 9-10.
- ¹³ Viz: Dopis Alexeje Gsöllhofera, Polesí, 31. srpna 2001. Soukromý archiv A. Novákové.
- ¹⁴ Pásek zapůjčený Václavem Bečičkou z Pardubic. Ten upřesňuje: *Tyto záznamy jsem pořizoval v srpnu 1968 na magnetofonu Sonet Duo. Původně jsem to natáčel rychlostí 9cm/sec, a to tak, že při zapnutém magnetofonu jsem přeladňoval na radiu různé stanice. Celá první strana je z 21. srpna, natáčet jsem začal až pozdě odpoledne. Většinou je zachycena Praha a Hradec Králové, nevím, zda je tam nějaký podíl Pardubic.* Několik vstupů z Pardubic na pásku skutečně bylo, a tak jsme získali ojedinělý dobový dokument.
- ¹⁵ Viz: Pásek zapůjčený Václavem Bečičkou z Pardubic.
- ¹⁶ Viz: Dopis Alexeje Gsöllhofera, Polesí, 31. srpna 2001. Soukromý archiv A. Novákové.
- ¹⁷ Viz: Pásek zapůjčený Václavem Bečičkou z Pardubic.
- ¹⁸ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 9-10.
- ¹⁹ Viz: Pásek zapůjčený Václavem Bečičkou z Pardubic.
- ²⁰ Viz: Vzpomínky Ivana Ladýře, zaznamenala A. Nováková 2000.
- ²¹ Viz: Vzpomínky Miroslava Kučery, zaznamenala A. Nováková 2001.
- ²² Viz: Vzpomínky Ludmily Ladýřové, zaznamenala A. Nováková 2000.
- ²³ Viz: Dopisy posluchačů k srpnovým událostem 1968. Československý rozhlas Hradec Králové. Knihovna Státního okresního archivu Hradec Králové, 4823/01, K 10294.
- ²⁴ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 9-10.
- ²⁵ Pardubický rozhlas měl ohlasy od nejen od našich rekreatantů v Jugoslávii a Bulharsku, ale také od posluchačů v Itálii, Švédsku, Švýcarsku... Údajně za to mohly silné rušičky, které paradoxně zesilovaly signál.
- ²⁶ Viz: Nesestříhaný materiál k dokumentárnímu filmu „Lidé za mikronem“, režie: Z. Nováková, scénář: A. Nováková, vydala Krajská knihovna Pardubice, 2003.
- ²⁷ Viz: Nesestříhaný materiál k dokumentárnímu filmu „Lidé za mikronem“, režie: Z. Nováková, scénář: A. Nováková, vydala Krajská knihovna Pardubice, 2003.
- ²⁸ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 9-10.
- ²⁹ Viz: Dopis Alexeje Gsöllhofera, Polesí, 31. srpna 2001. Soukromý archiv A. Novákové.
- ³⁰ Viz: Vzpomínky Ludmily Ladýřové, zaznamenala A. Nováková 2000.
- ³¹ Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 9-10.
- ³² Viz: LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 9-10.
- ³³ Viz: Dopis Alexeje Gsöllhofera, Polesí, 31. srpna 2001. Soukromý archiv A. Novákové.
- ³⁴ Viz: Vzpomínky Miroslava Kučery, zaznamenala A. Nováková 2001.
- ³⁵ Viz: Okresní ceny a čestná uznání. Zář, 1. listopadu 1968, roč. 9-24, č. 96.
- ³⁶ Viz: Vzpomínky Miroslava Kučery, zaznamenala A. Nováková 2001.
- ³⁷ Viz: Dopis Alexeje Gsöllhofera, Polesí, 31. srpna 2001. Soukromý archiv A. Novákové.
- ³⁸ Viz: Vzpomínky Ivana Ladýře, zaznamenala A. Nováková 2000.

³⁹ Viz: Vzpomínky Ludmily Ladýřové, zaznamenala A. Nováková 2000.

⁴⁰ Vzpomínky Miroslava Kučery, zaznamenala A. Nováková 2001.

⁴¹ Vzpomínky Aleše Vovsa, zaznamenala A. Nováková 2005.

Obrazové přílohy:

Dlouholetí spolupracovníci rozhlasu a velcí přátelé Alexej Gsöllhofer (vlevo) a Milan Sandhaus se proslavili svými forbínami, při kterých komentovali aktuální společenskou a politickou situaci. V pozdějších letech s postupem normalizace už jen v jinotajích a narážkách.

Foto: archiv VČD

Zaměstnanci a spolupracovníci Československého rozhlasu studio Hradec Králové na Silvestra 1968 pózuji na kraji bazénu před jednou z redakčních chatek.

Aleš Voves (první zleva v dolní řadě), režisérka Marie Kučerová (třetí zleva v dolní řadě), herec Milan Sandhaus (první zprava v dolní řadě), Alena Štěrbová (pátá zleva v horní řadě), Stanislav Zářecký (osmý zleva v horní řadě).

Foto: soukromý archiv Marie Kučerové

6. Normalizace poměrů v rozhlase v Pardubicích

I když to zpočátku vypadalo, že dopady normalizace na rozhlasové dění v Pardubicích nebudou tak tvrdé, opak byl pravdou.

V Pardubicích postupně zaniklo pobočné pracoviště Československého rozhlasu v Hradeči Králové, jehož pracovníci byli nuceni opustit rozhlasovou profesi. Po krátkém a neúspěšném působení nástupce **Ivana Ladýře Jana Jeníka** skončilo i samostatné zpravodajství Československého rozhlasu Praha z Pardubic a širokého okolí. Ve Vodákově vile tak zůstalo už jen sídlo Okresního rozhlasového studia, vysílání NV po drátě. Na postu šéfredaktora ORS vystřídal **Miroslava Kučeru** dr. **František Menšík**. Toto rozporuplné období není moc známé a nejvíce o něm může povědět sám **F. Menšík**:

Do Okresního rozhlasového studia v Pardubicích jsem nastoupil 2.ledna 1971, žel bez náležité praxe ve zpravodajství. Byl jsem totiž absolventem nástavbového studia na Střední pedagogické škole a nabídku na toto místo jsem přijal s naivní představou, že se tam „dělá velký rozhlas“ – tzn. pásma, dramtizace a pod.

Duší celého pracoviště byla Jiřina Ťopková, která v rozhlase působila ještě za dob ředitelování Jaroslava Šedy. Dokonale znala spoustu osob, osobností a osůbek, které se kdy kolem pardubického studia pohybovaly a tak vlastně ona od počátku mého působení předurčila skladbu pořadů okresního vysílání. Pondělí - krátké zpravodajství a sportovní rubrika (externí spolupracovník František Nerad), úterý dopoledne dvacetiminutové pásmo, zpravidla „ze života okresu“ a v pátek opět zpravodajství, kulturní rubrika a reklama. Právě úterní vysílací bloky se staly centrem mého snažení. Jedním z vynikajících spolupracovníků byl dr. Karel R. Krpata (mj. autor divadelních her Mistr ostrého meče a Počestné paní pardubické, pozn. aut.), který v roce 1972 připravil prázdninový cyklus „Ze starých Pardubic“. Odvysílalo se celkem 5 pořadů – namátkou „zastavení“ na Pernštýnském náměstí, zámek a česká renesance, kostely, sochařství (Pacákové) a Pardubice před I. světovou válkou. Krpatovo průvodní slovo doplňovala Myslivečková hudba. (...) Vzpomínám si, že před Vánoci 1972 byl připraven pořad na motivy Hrubinových Lešenských jesliček se členy Východočeského divadla. Spolu s Alenou Štěrbovou jsme v roce 1971 připravili záznam staříčké učitelky z Trhové Kamenice o staročeských vánočních zvycích. (...) Ve vzpomínkách pardubického tiskaře Vlastimila Vokolka zazněly také verše východočeského rodáka, básníku, malíře a překladatele Bohuslava Reynka z Petrkova u Havlíčkova Brodu. Pořad Odlet vlaštovek byl nakonec natáčen v hradeckém studiu pro celostátní vysílání (tehdejší

III. program), byl avizován v rozhlasovém věstníku (režie J. Jareš), ale na zákrok tehdejšího KV KSČ v Hradci Králové se ohlášený pořad nesměl vysílat (v okresním vysílání odezněl). Jaro roku 1973 bylo počátkem mého konce v rozhlase. Aniž jsem tušil, začaly příslušné orgány více sledovat vysílání, scénáře se předkládaly „ke schválení“ vedoucímu redaktoru Záře a členu předsednictva OV KSČ. S A. Gsölhoferem z Východočeského divadla byl natočen vzpomínkový pořad k výročí vyhlazení Ležáků, komponovaný z textů spisovatele Františka Křeliny Každý své břímě, což samozřejmě nebylo ohlášeno. Vyvrcholením byly nepříjemné okamžiky, kdy jsem natočil pořad o hudbě a umění tehdy zasl. umělce Václava Rabase. Paradoxem zůstává, že právě tento pořad byl konkrétním popudem při mém osobním hodnocení jako „nomenklaturního kádra“ OV KSČ. Vzhledem k tomu, že jsem se po maturitě na střední škole hlásil na teologickou fakultu a „některá dobrá duše“ si pospíšila s tímto sdělením, byl jsem označen za „vatikánského špicla“ (...) a byly pouze dvě možnosti – hud' dostanu výpověď' a prý se již nikam nedostanu, či výpověď' podám sám a mám ještě „šanci“.

Dnem 31.8.1973 se tak z mé strany nedobrovolně ukončila moje činnost v rozhlasovém studiu.

Menšík uzavírá:

Když jsem tuto etapu svého života hodnotil, uvědomoval jsem si, že jsem udělal jednu velkou hloupost – „někomu“ jsem pomohl nahradit člověka, který musel z rozhlasu odejít za rok 1968. Mojí jedinou omluvou je tehdejší mládí a snaha dělat na něčem, co mne baví. V tom smyslu bylo moje působení v rozhlasovém studiu, byť bylo krátké, velkou životní zkušeností.

(Ivan Ladýř: Rozhlas Pardubice 45 let. 3-4/1991, s. 63-64)¹

Poznámky:

¹ LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1991, roč. 26, č. 3-4.

Obrazové přílohy:

455/1/14

1973

Z á z n a m

o řešení současné situace v redakci ZÁř a Okr. rozhlasového studia v Pardubicích - na základě diskusního příspěvku s. Roubínka na plen. zasedání OV KSČ dne 11. 11. 1972, které se javí v současné době jako nejnaléhavější.

Přítomní j. drávní: s- Roubínek, s. Špačková s kádr. a personálního odboru ONV, s. Pětl a Hálová z odboru kultury ONV Pardubice.

1. Pokud jde o řešení kádrové situace v redakci ZÁř bylo rozhodnuto následující:

Vzhledem k tomu, že od 1. z. tr. přechází s. Šmíd podle předřizného j. dnání jako zpravodaj kuchařského práva, bude na jeho místo přijata s. Jiřina Novotná, nar. 20.5.1949 v Koumleci n. L. Umanovaná již 4 měsíce pracuje jako brigádnice v redakci a ve své práci se plně osvědčila.

Naléhavý problém vyvstal v ORS k onemocnění s. Jiřiny Šopkové, jejíž léčení si vyžadá nejméně čtvrt roku. Na její místo bude jako brigádník v době její nemoci přijat s. xxxxxxxx Jeník Jan, redaktor st. státního rozhlasu, který vzhledem k tomu, že od 1. 1. 1973 se ruší studio v Pardubicích, rozvázal se st. rozhlasem Praha pracovní smlouvu.

Soudruh Roubínek předloží předsednictvu OV KSČ kádrový materiál a po schválení předá kádrovací a pers. odboru ONV.

2. Přítomní soudruzi současně řešili i naléhavého problému, kterým jsou měsíční, čtvrtletní a celoroční uzávěrky ORS. Tuto práci bude vykonávat os. členka zpravodajská redakce ZÁř s. Květoslava Fialová za měsíční odměnu, 250.- Kčs. Smlouvu se s. Fialovou uzavře odbor kultury ONV - s. Hálová, od 1. 1. 1973.

Pokud jde o s. Jeníka smlouva bude uzavřena na základě § 30 a 56 Zák. práce - provede odbor kultury od 1. 1. 1973.

3. Současně byla řešena i otázka nevyhovujícího stavu Okr. rozhlasového studia. Bylo konstatováno, že celá věc je postupně řešena, naráží na vážné nedostatky obsluhy.

rekonstrukce elektroinstalace je zadána u Okr. st. v-

Okresní rozhlasové studio

počniku Pardubice, a bude provedeno během 1. pololetí letošního roku.

Kovně magnetofony pro mixážní stůl jsou již objednané u n.p. Tesla Bratislava.

Mixážní stůl, jehož i celkové zařízení má být dodáno v průběhu 3. čtvrtletí.

4. Pokud jde o další příspěvky časopisu souběžně, budou řešeny postupně a podle možností realizovány.
2. Počet pracovníků redakce Záře bude řešena rozhodnutím rady ONV o zvýšení počtu pracovníků na ONV požadavkem na VČKNV. Jedná se o rozšíření redakce o 1 pracovníka, který by se soustavně staral o práci a činnost MV, soudnictví, prokuratury a bezpečnosti /podle schváleného statutu radou ONV/.

V Pardubicích dne 2. 1. 1973.

Handwritten signature

Záznam o řešení situace v redakci Záře a ORS.

Foto: repro Státní okresní archiv Pardubice, karton 1308

Závěr

V úvodu jsem deklarovala, že cílem mé bakalářské práce je (vůbec první) ucelené zpracování historie rozhlasu v Pardubicích v letech 1945 až 1973. Musím potvrdit, že jsem během pátrání po materiálech souvisejících s „mým“ tématem v knihovnách a archivech skutečně neobjevila jakoukoli publikaci nebo studentskou práci komplexně zachycující mnou vymezené období. Naopak. Relevantní prameny jsou ve státních i soukromých archivech uloženy velmi nesystematicky, což dosti komplikovalo mnou práci.

Mým dalším záměrem bylo zachytit autentické vzpomínky redaktorů, techniků i spolupracovníků pardubického studia na jejich působení za mikrofonem nebo mixážním pultem. Bohužel mnozí z nich už zemřeli. Jsem však velmi ráda, že mě ani jeden z žijících pamětníků neodmítl. Většina z nich navíc prohledala své zásuvky a dala mi k dispozici například dobovou fotografii, novinový výstřižek nebo své poznámky...

Tato autentická, ale často subjektivní svědectví jsem samozřejmě podložila prameny z archivů v Pardubicích, Hradci Králové a v Praze i daty z dostupné literatury.

Myslím tedy, že se mi podařilo složit poměrně celistvý obraz tohoto téměř třicetiletého období v historii rozhlasu v Pardubicích, který jsem navíc mohla doplnit zajímavými fotografiemi a reprodukcemi v přílohách. Vznikla tak unikátní práce, která dokazuje, že rozhlasové dění v Pardubicích bylo i v minulosti velmi pestré a v klíčových historických momentech nepostradatelné. Pro mnohé čtenáře zase může být překvapením, kolik významných redaktorů, zpěváků i herců v pardubickém rozhlasovém studiu začínalo.

V první kapitole popisují první pokusy o souvislé rozhlasové vysílání z Pardubic v květnu 1945. V té době nebylo v Pardubicích sice žádné profesionální rozhlasové studio, ale dělníci závodu Telegrafia dokázali improvizovaně zajistit pravidelné vysílání slyšitelné až do vzdálenosti dvaceti kilometrů. Ve druhé kapitole se zabývám spory Pardubic a Hradce Králové o společný Východočeský vysílač v letech 1945 až 1946 a představuji první tým zaměstnanců pardubického rozhlasu. Navíc zde pro představu o tehdejší podobě vysílání uvádím soupis odvysílaných příspěvků (překvapivě dobře zachovaný v soukromém archivu).

Třetí kapitola pojednává o krátkém období, kdy bylo rozhlasové studio v Pardubicích začleněno do struktury Československého rozhlasu, a o jeho nepochopitelném konci. „Na vlnu“ se vysílání z Pardubic vrátilo až po několikaleté odmlce a opět jen dočasně. Ve čtvrté kapitole zpracovávám kromě této etapy i období let 1960 až 1967, kdy v Pardubicích působil mimo redaktorů Okresního rozhlasového studia také stálý zpravodaj Československého

rozhlasu v Praze. V této době se v pardubickém studiu rovněž natáčely hodnotné rozhlasové hry a hudební snímky pro celostátní vysílání. Kapitulu uzavírá část věnovaná pardubickým sportovním redaktorům. Nejdramatičtější chvíle prožilo osazenstvo rozhlasu v Pardubicích v srpnu 1968 po invazi vojsk Varšavské smlouvy. Sedmidenní mimořádné vysílání mělo obrovský ohlas, ovšem všichni ti, kteří se na něm podíleli, museli postupně rozhlasové povolání nedobrovolně opustit. O mimořádném vysílání i dalších osudech jeho redaktorů pojednává pátá kapitola. Za zmínku zde stojí přepis záznamu vysílání pardubického studia z 21. srpna 1968, který nebyl dosud publikován. V poslední kapitole pak připomínám krátké období působení Františka Menšíka na postu šéfredaktora Okresního rozhlasového studia. Také on musel nakonec rozhlas opustit a pardubické studio, ze kterého už předtím odešli hradečtí redaktori i zpravodaj Československého rozhlasu v Praze, na řadu let osiřelo.

Jsem si jistá, že příznivci pardubického rozhlasového vysílání uvítali v roce 2002 vznik samostatného studia Českého rozhlasu v Pardubicích. Nezbývá než popřát současným redaktorům, aby byli mezi posluchači tak oblíbení i vážení jako jejich předchůdci.

Summary

I decided to find out more about history of radio broadcasting in Pardubice because there has been no book, bachelor paper or some other kind of publication about it. It is a shame in my opinion. Three years ago the eightieth anniversary of radio broadcasting in Czechoslovakia was celebrated, but there was nearly no mention of Pardubice (except some attempts in regional newspaper and radio).

I knew it was going to be very tough because there were few sources of information in public archives and several witnesses had already died. On the other hand, I must confess that I am very glad that all the addressed witnesses were exceptionally helpful. I know that their memories could be vague, but I tried to be critical and choose only the relevant ones.

I also got some interesting materials from their private archives and from public archives too (especially the one in Pardubice), so I could follow the development of broadcasting in Pardubice from the end of the Second World War to 1973. There were periods, when the broadcasting studio in Pardubice was independent and its programme was broadcasted nationwide, but prevailingly it was only a part of studio in Hradec Králové. Besides there was a regional studio of wired broadcasting, which was very popular.

I tried to picture all of these periods and illustrate it with a number of historical drawings, photos and text attachments.

Bibliografie:

A. Periodika

- 1) LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 7-8.
- 2) LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 9-10.
- 3) LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1991, roč. 26, č. 3-4.
- 4) LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1991, roč. 26, č. 5-6.
- 5) LADÝŘ, Ivan. Rozhlas Pardubice 45 let. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1991, roč. 26, č. 7-8.
- 6) NOVÁKOVÁ, Zuzana. Revoluční vysílání v květnu 1945. Zprávy Klubu přátel Pardubicka, 1990, roč. 25, č. 3-4.
- 7) Programový věstník: Československý rozhlas a televise, 1.-7. října 1956, roč. 23, č. 40, archiv Českého rozhlasu v Praze.
- 8) Programový věstník: Československý rozhlas a televise, 6.-12. prosince 1965, roč. 32, č. 50, archiv Českého rozhlasu v Praze.
- 9) Svět v obrazech, v majetku Josefa Jiráska.
- 10) ŠTĚRBOVÁ, Alena. Ztracená reportáž. Východočeský chemik, 1987, roč. 28, č. 24.
- 11) Zář, roč. 9-24 (1968), v majetku A. Novákové.

B. Archivní prameny

- 1) Dopisy posluchačů k srpnovým událostem 1968, Knihovna Státního okresního archivu Hradec Králové, Československý rozhlas Hradec Králové, 4823/01, K 10294.
- 2) Foto z archivu Východočeského divadla.
- 3) Foto ze soukromého archivu Heleny Mandysové.
- 4) Foto ze soukromého archivu Ivana Ladýře.
- 5) Foto ze soukromého archivu Marie Kučerové.
- 6) Foto ze soukromého archivu Miroslava Klimpla.
- 7) Foto ze soukromého archivu Miroslava Kučery.
- 8) Foto ze soukromého archivu Miroslava Mikuleckého.
- 9) Mimořádné vysílání rozhlasu v Pardubicích z 21. srpna 1968, pásek zapůjčený Václavem Bečičkou z Pardubic 12. února 2002.
- 10) Oběžník č. 9 z 28. srpna 1947 (autor Jiří Kolařík), v majetku A. Novákové, poskytl Jaroslav Šeda.
- 11) Pokyny pro vysílání zpravodajství NV rozhlasem po drátě, vydalo Ministerstvo dopravy a spojů jako přílohu k č.j. MDS 015-44497/62, SOKA Pardubice, fond ONV Pardubice 1960-1990, kt. 1307.
- 12) Přehled prací zařazených do Hlasů východních Čech a Nedělních zpravodajských směsí pardubického studia Východočeského vysílače v době od 5. září 1946 do 3. listopadu 1946, v majetku A. Novákové, poskytl Jaroslav Šeda.
- 13) Zápisy ze schůzí Místního národního výboru v Pardubicích, Státní okresní archiv Pardubice, fond MěNV Pardubice, 1946-1949, kniha č. 2.
- 14) Záznam o řešení situace v redakcích Záře a ORS z 2. ledna 1973, SOKA Pardubice, fond ONV Pardubice, kt. 1308, 456/7 (Park kultury a oddechu 1960-1976).
- 15) Zpráva o sloučení Záře a ORS, SOKA Pardubice, fond ONV Pardubice, kt. 1308, 456/7 (PKO 1960-1976).

C. Záznamy vzpomínek

- 1) Dopis Aleše Vovsa ze 17. května 2003, v majetku A. Novákové.
- 2) Dopis Alexeje Gsöllhofera z 31. srpna 2001, v majetku A. Novákové.
- 3) Dopis Karla Bouška z 25. května 1987, v majetku A. Novákové.
- 4) Dopis Karla Bouška z 28. dubna 2003, v majetku A. Novákové.
- 5) Dopis Jiřího Ráčka z 15. května 2003, v majetku A. Novákové.
- 6) Nesestříhaný materiál k dokumentárnímu filmu „Lidé za mikronem“, režie: Z. Nováková, scénář: A. Nováková, vydala Krajská knihovna Pardubice, 2003.
- 7) Rozhlasový pořad Máme hosty, 12. květen 2003, Český rozhlas Pardubice.
- 8) Rozhovor s Alešem Vovsem v Praze 16. listopadu 2005, magnetofonový záznam v majetku A. Novákové.
- 9) Rozhovor s Annou Ferencovou v Praze 9. listopadu 2005, magnetofonový záznam v majetku A. Novákové.
- 10) Rozhovor s Josefem Jiráskem v Pardubicích 14. listopadu 2005, magnetofonový záznam v majetku A. Novákové.
- 11) Rozhovor s Karlem Urbánkem v Praze 9. listopadu 2005, magnetofonový záznam v majetku A. Novákové.
- 12) Rozhovor s manžely Ladýřovými v Pardubicích 28. prosince 2000, magnetofonový záznam v majetku A. Novákové.
- 13) Rozhovor s Miroslavem Klimplem v Pardubicích 20. února 2006, magnetofonový záznam v majetku A. Novákové.
- 14) Rozhovor s Miroslavem Kučerou v Bezděkově 14. února 2001, magnetofonový záznam v majetku A. Novákové.
- 15) Rozhovor s Vlastislavem Novákem v Pardubicích 26. srpna 2002, magnetofonový záznam v majetku A. Novákové.
- 16) Text Miroslava Kučery „Z historie Okresního rozhlasového studia“, v majetku A. Novákové.
- 17) Vzpomínky dělníka Telegrafie Ladislava Sokola (nar. 1905) z Pardubic, zaznamenal L. Sokol 1987, v majetku archiv Anny Novákové.
- 18) Vzpomínky Františka Kotena, zaznamenala Z. Nováková 1987, v majetku A. Novákové.

D. Literatura

- 1) CHUDÁ, Marie; DANĚK, Josef; MANDYSOVÁ, Helena. Pardubické vzpomínky. Pardubice: Silueta a Reprotype, 1997. 148 s.
- 2) KARPAŠ, Roman; ŠTĚPÁN, Luděk; VINCENCIOVÁ, Hana. Album starých pohlednic – Pardubicko a Chrudimsko. Liberec: RK, 2001. 156 s. ISBN 80-903033-0-7.
- 3) Kolektiv autorů. Pardubicko. Pardubice: vydal Okresní národní výbor a Okresní rada osvětová. 1949. 164 s.
- 4) Kolektiv autorů; JEŠUTOVÁ, Eva (ed.). Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. Praha: Český rozhlas, 2003. 667 s. ISBN 80-86762-00-9.